

Kvinnoföreningar

– rörelser för ”kulturöverskridande” möten och social
inkludering

Abstract

This is an interview based qualitative case study on two Women's Migrant Associations in Malmoe, which I interpret as being part of a women's movement, with characteristics of a new social movement. The aim of this study is to get a deeper understanding on how the collective identity is being constructed, in this women's movement where the membership is not based on an exclusive ethnic identity.

I make a two dimensional analysis that departs from a social constructivist underpinning, including the theories Transversial Politics, Postcolonial feminism and New Social Movement Theory.

First I analyze the construction of collective identity from the external social and cultural context, and get confirmed that the collective identity of the movement is based on a common experience of social exclusion and a plurality of actions that aims to fight the structural injustices based on gender and ethnic discrimination. Secondly I analyze how the collective identity is being constructed and maintained from the interactions between the members of the movement, from an understanding of Transversial Politics. My findings show that the members of the movement interact in a participatory democratic way which generally corresponds to Transversial Politics. According to Transversial Politics this can lead to a construction of an empowered inclusive collective identity for the members and as my empirical study confirms it also means possibilities for deconstruction of boundaries between social groups.

Keywords: Transversial Politics, Women's Migrant Associations, New Social Movements, Postcolonial Feminism, Collective Identity

Jag vill tacka alla kvinnor inom Herrgårdskvinnoförening och Internationella kvinnoätverket som har ställt upp på att bli intervjuade. I synnerhet skänker jag en tacksam tanke till Jila Moradi, utan hennes goda vilja skulle den här uppsatsen inte ha blivit av. Jila har bjudit in mig till föreningens aktiviteter, bistått med material om föreningen och hjälpt mig att komma i kontakt med intervjupersonerna.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
	Syfte och frågeställning	2
1.1	Metod och material.....	3
1.2	Disposition	3
2	Bakgrund	5
2.1	Herrgårds kvinnoförening	5
2.1.1	HKF: s verksamhet och ändamål	6
2.2	Internationella kvinnonätverket.....	6
2.2.1	IKN: s mål och verksamhet.....	7
2.3	Kontakt med föreningar och intervjupersoner	7
3	Metod	9
3.1	Min förförståelse	9
3.2	Intervjuerna	10
	Motivation för urval av intervjupersoner.....	10
3.2.1	Metod för intervjuerna	11
3.2.2	Intervjusituationen.....	12
3.2.3	Analys av intervjuerna	13
4	Teori	14
4.1	Nya sociala rörelser.....	14
4.2	Postkolonial feminism.....	15
4.2.1	Intersektionalitet.....	16
4.3	Transversial Politics - ett sätt att förhandla fram en inkluderande kollektiv identitet	17
4.4	Konstruerandet av kollektiva identiteter inom sociala rörelser.....	18
4.4.1	En konstruktivistisk syn på kollektiv identitet	19
5	Analys	20
5.1	Den externa dimensionen av konstruerandet av kollektiv identitet	20
5.1.1	Kollektiv erfarenhet.....	20
5.1.2	Kollektiv handling.....	23
5.2	Den interna dimensionen av konstruerandet av kollektiv identitet	27

5.2.1	Ett inkluderande medlemskap	27
5.2.2	Dialog och respekt för olikhet	28
5.2.3	Ett demokratiskt arbetsätt	30
5.2.4	Aktivt deltagande underifrån.....	31
5.2.5	Egna reflektioner kring Transversial Politics.....	33
6	Slutdiskussion och sammanfattning.....	34
7	Referenser.....	37
	Bilaga 1.....	39
	Bilaga 2.....	42

1 Inledning

”Invandrarföreningar” har enligt tidigare studier visat sig ha en stor betydelse i integrationsprocessen för människor under deras första år i Sverige (Ålund, Shierup 2005: 233). Utan att förringa den viktiga roll som dessa föreningar har visar de liksom de flesta andra svenska organisationer en hög grad av manlig dominans, varför en del invandrade¹ kvinnor istället har valt att organisera sig separat, i vad jag väljer att kalla kvinnoföreningar.

Om ”invandrarföreningar” generellt har en stor betydelse för integrationen, vill jag hävda att kvinnoföreningar spelar en i synnerhet viktig roll genom att erbjuda kvinnor information, stöd och social kontakt mot bakgrund av de behov som uppstår till följd av kvinnans ”dubbla” utanförskap.

Trots kvinnoföreningars betydelse för individer, och i förlängningen för samhällets utveckling i stort, har stödet från myndigheternas sida varit begränsat, likaså uppmärksamheten från forskarvärlden och media (ibid.: 205). I ljuset av detta, samt den pessimistiskt färgade samhälleliga rapporteringen om växande segregering och motsättningar mellan olika grupper i samhället, finns det starka skäl att lyfta fram och stödja kvinnoföreningar - som jag menar utgör en demokratisk källa i dagens Sverige².

Aleksandra Ålunds och Isak Reichels arbete *Medborgerlig agens för social inkludering* (2005), som handlar om föreningar i Stockholmstrakten, har varit en inspirationskälla för denna uppsats. Jag har valt att fortsätta i deras spår genom att göra ett arbete om kvinnoföreningar i Malmö. Ännu starkare källor till inspiration har de kvinnorna varit som jag kommit i kontakt med genom föreningarna. Föreningarna som är i fokus för uppsatsen är Herrgårds kvinnoförening och Internationella kvinnoätverket, eller rättare sagt deras medlemmar som jag har intervjuat.

¹ Med invandrade kvinnor eller män, åsyftas individer som själva har invandrat till Sverige. Man bör vara medveten om att denna indelning innebär en grov generalisering då gruppen invandrade utgör en väldigt heterogen grupp vars villkor ser olika ut.

² Detta med utgångspunkt från en stark demokratisyn där själva utövandet av demokrati värdesätts, och inte bara utfallet (Young 2000: 26).

Syfte och frågeställning

Med en förförståelse om sociala rörelser som jag framför allt har hämtat från statsvetaren Catherine Eschle, väljer jag att studera kvinnoföreningar som platser för social förändring.

Eschle har lyft fram utvecklingen som skett inom den feministiska rörelsen sedan 1970-talet, mot vad hon kallar den, en transversell feministisk aktivism som bl.a. inkluderar en transversell rörelsepolitik, s.k. Transversial Politics. Transversial Politics är hämtat från statsvetaren Nira Yuval-Davis, och innefattar ett sett att förhandla fram inkluderande gränsöverskridande identiteter som inte är etniskt eller territoriellt baserade. Denna form av inkluderande identitetskonstruering som kan ske inom sociala rörelser kan i sin tur bidra till social inkludering³.

Med utgångspunkt från denna teoretiska förförståelse, som jag mer ingående utvecklar i kapitel fyra, har jag valt att studera det kollektiva identitetsskapandet i nämnda kvinnoföreningar, samt vilka möjligheter för social förändring som detta identitetsskapande innebär.

Min frågeställning som jag väljer att dela upp i två underfrågor lyder:

Hur kan konstruerandet av en inkluderande kollektiv identitet förstås i en kvinnorörelse, vars medlemmar är kvinnor från tredje världen, som befinner sig i en svensk kontext?

I syfte att besvara min frågeställning väljer jag att följa Håkan Thörn, som skiljer den sociala rörelsens identitetsskapandeprocess i en extern, respektive en intern dimension.

Den externa dimensionen innebär att kollektiva identiteter konstrueras i relation till den sociala och kulturella kontexten och dess inbäddade sociala strukturer (Thörn 1997: 114f). Mot bakgrund av detta lyder den första underfrågan:

Hur kan man utifrån den externa dimensionen förstå den sociala rörelsens konstruerande av kollektiv identitet?

³ Med inkludering avser jag social, ekonomisk och politisk. Begreppet inkludering är inte oproblematiskt då det kan innebära antaganden om på förhand givna processer, institutioner och former som de som exkluderade och marginaliserade ska inkorporeras i utan att förändra. Detta skulle innebära att de tidigare exkluderade med sina specifika erfarenheter och intressen, inte skulle kunna påverka politikens processer och utfall, vilket förefaller odemokratiskt. Istället kräver inkludering öppenhet och en politisk diskussion där de röster som påverkas av politiken också har möjlighet att delta i beslutsfattandet, och där sociala skillnader erkänns och respekteras (Young 2000: 11f, 23).

Den interna dimensionen belyser att kollektiva identiteter skapas genom en interaktion mellan individer och grupper inom rörelsen. Föreningarna som jag har studerat är öppna för alla kvinnor, oavsett religion och etnisk tillhörighet, samt ålder, klass, utbildning etc, vilket förutsätter konstruerandet av en inkluderande kollektiv identitet (Whittier 2002: 302). Den andra underfrågan lyder därav:

Hur kan konstruerandet och upprätthållandet av denna sociala rörelses kollektiva identitet förstås utifrån Transversial Politics?

1.1 Metod och material

Jag har valt att göra en kvalitativ fallstudie på kvinnoföreningar i en svensk kontext, vars medlemmar består av kvinnor med ursprung från tredje världen. Valet att göra en fallstudie med fokus på konstruerandet av kollektiv identitet inom föreningar, motiveras av ämnets kvalitativa karaktär, samt av hur tidigare forskning genomförts på området (Se bl.a. Ålund, Schierup 2005).

Arbetet har en empirisk och teoretisk förankring. Det empiriska materialet består främst av underlag från intervjuer med nio personer, varav sex av dessa är medlemmar i Herrgårds kvinnoförening, som i huvudsak är föremål för denna studie. Av de andra intervjupersonerna är en både medlem i Internationella arabiska kvinnoföreningen⁴ och i Internationella kvinnonätverket. De andra två kvinnorna är medlemmar i Internationella kvinnonätverket i egenskap av ordförande och f.d. ordförande.

För att få mer empirisk bakgrund till föreningarna har jag även tillgått primärmaterial i form av stadgar (se bilaga 2) och mötesprotokoll från Herrgårds kvinnoförening, samt Internationella kvinnonätverkets egen bakgrundsbeskrivning. Vidare har jag tagit del av sekundärmaterial i form av offentliga utredningar och vetenskapliga artiklar.

Min teoretiska förförståelse har jag hämtat från vetenskaplig sekundärlitteratur.

1.2 Disposition

Efter detta inledande kapitel följer kapitel två med en bakgrund om föreningarna som jag har varit i kontakt med, och som är föremål för min empiriska studie. Därefter följer ett fördjupande metodkapitel, där jag diskuterar metodologiska och

⁴ Då endast en av mina intervjupersoner är medlem i Internationella arabiska kvinnoföreningen väljer jag med anledning av praktiska förutsättningar att begränsa uppsatsen genom att inte närmare gå in på Internationella arabiska kvinnoföreningen.

i viss mån även teoretiska överväganden. Jag går i detta kapitel även mer ingående in på förfarandet med intervjuerna.

I kapitel fyra utvecklar jag de teoretiska resonemangen som uppsatsen baseras utifrån, och som utgör en del av min förförståelse. Mitt teoretiska perspektiv är socialkonstruktivistiskt och teorierna som presenteras är nya sociala rörelse-ansatsen (NSR), postkolonial feministisk teori, samt Transversial Politics. Dessa teorier har jag utgått ifrån vid formulerandet av intervjufrågor, samt vid analysen av intervjuunderlaget.

Kapitel fem består av analysen av arbetets två frågeställningar. Förutom utifrån nämnda teorier, besvaras frågeställningarna utifrån primärmaterialen från intervjuerna och i viss mån även från empiriskt sekundärmaterial.

Uppsatsens avslutande kapitel är en sammanfattande slutdiskussion.

2 Bakgrund

I detta kapitel beskrivs Herrgårds kvinnoförening och Internationella kvinnoätverkets huvudsakliga verksamheter och syfte. Det följer även ett kort avsnitt om hur det gick till när jag fick kontakt med föreningarna och intervjupersonerna.

2.1 Herrgårds kvinnoförening

Herrgårds kvinnoförening startades 2003 av Jila Moradi, som även är dess nuvarande ordförande. Jila var projektledare för Kvinnobasen⁵, och när det blev känt att den skulle läggas ner startade hon föreningen för att kvinnorna skulle kunna behålla kontakten med varandra. De flesta som deltog i Kvinnobasen blev medlemmar i HKF, som drivs ideellt.

Som föreningens namn förtäljer finns föreningen i området Herrgården, ett bostadsområde i stadsdelen Rosengård, i Malmö. Rosengård är ett av många exempel som visar på den stora segregeringen som finns i dagens Sverige mellan infödda och invandrade svenskar, samt mellan olika invandrade grupper. Själva området Herrgården är ett socialt utsatt område med problem med trångboddhet, låga inkomster, och lågt arbetsmarknadsdeltagande⁶ (Malmö stadsförvaltning 2005).

HKF startades med tre personer i styrelsen och ett 40-tal medlemmar, men sedan dess har antalet medlemmar vuxit snabbt. Föreningen har idag ca 500 medlemmar som i huvudsak är från Afghanistan, Palestina, Irak, Saudiarabien, Somalia och Iran. Styrelsen består för närvarande av 12 personer, av vilka två är från arabisktalande länder, en är från Iran och övriga är från Afghanistan. Då det är vanligt att hela familjer är medlemmar, är en stor andel av medlemmarna ungdomar.

HKF är en politiskt och religiöst obunden sammanslutning som är grundad på demokratiska principer (stadgar HKF § 11). Föreningen är öppen för alla oavsett nationalitet och etniskt ursprung, som godkänner föreningens stadgar och betalar

⁵ På uppdrag från Komvux centrum bedrev ABF Malmö grundläggande vuxenutbildning genom Kvinnobasen.

⁶ I Herrgårdens miljonprogramshus bor över 5000 människor i 1400 små lägenheter. Förvärvsfrekvensen visar 13 %, vilket innebär att nio personer av tio saknar ett fast arbete och 41 % av invånarna är mottagare av socialbidrag. Årsmedelinkomsten är 70000 kr (Malmö stadsförvaltning 2005, Vår Bostad 2005-05-09).

medlemsavgiften (stadgar HKF). Tanken är att föreningen ska styras av kvinnor, men även män får vara med i föreningen, de får dock ej sitta i styrelsen.

2.1.1 HKF: s verksamhet och ändamål

”Första tanken när man bildar en kvinnoförening är kvinnors rättigheter [...] Syftet här hos oss på HKF är att stärka deras [kvinnornas] identiteter, stärka deras självförtroende. När vi pratar om att stärka självförtroende, kommer man in på integration och jämställdhet” (Moradi 2006).

Enligt stadgarna är föreningens ändamål att:

- Bevaka den gamla kulturen och dess utveckling i Sverige
- Sprida kunskap och information om det svenska samhället och den svenska kulturen (stadgar HKF § 1).

”Vi vill stärka både deras gamla kultur och den nya kulturen som de möter i Sverige, båda kulturer ska stärkas och samtidigt mötas någonstans, på ett bra sätt så att de [kvinnorna] kan etablera sig” (Moradi 2006).

- Stödja barns och ungdomars rättigheter enligt UNICEF-konventionen
- Arbeta för att främja integrationen i samhället
- Stödja kvinnors rättigheter i det svenska samhället, och arbeta mot hedersvåld och kvinnlig könsstympning (stadgar HKF § 1).

Föreningens verksamhetsgrenar är samhällsfrågor, kultur, konst och hälsa (stadgar HKF § 1) Inom ramarna för detta bedrivs verksamheter, såsom kurser i handarbete, svenska, engelska, data, och det arrangeras fester vid högtider, samt kortare utflykter och internatvistelser. Föreningen bedriver även ungdomsverksamheter i området, bl.a. arrangerades brottsförebyggande verksamhet under en natt där mellan 60-80 ungdomar deltog. Det finns även planer för att starta tjejgrupper, samt utbildningsverksamhet för kvinnor i stadsdelen (Moradi 2006).

2.2 Internationella kvinnonätverket

Kvinnonätverket bildades år 2000, på initiativ från några kvinnor på Rosengård som ville förändra situationen för invandrade kvinnor och deras barn i det svenska samhället. Verksamheten startade med 15 medlemmar, och till dags datum uppgår medlemsantalet till över 120, som är i åldrarna 22 till 55 år. Internationella kvinnonätverket är religiöst och politiskt obundet, och dess policy bygger på demokratiska principer. Medlemmarna kommer från olika länder och talar bl.a. kurdiska, persiska, arabiska och albanska. Med anledning av att medlemmarna kommer från olika länder, har den nuvarande styrelsen ändrat föreningens namn till Internationella kvinnonätverket.

2.2.1 IKN: s mål och verksamhet

Nätverkets övergripande mål är att öka kvinnors engagemang och delaktighet i det svenska samhället. Nätverket syftar även till att stödja invandrade ungdomars integration i samhället. För att uppnå detta har föreningen satt upp en rad delmål för verksamheten. Ett är att kvinnor som bor på Rosengård ska kunna umgås oavsett etnisk och religiös tillhörighet, och man siktar på att stärka kontakten mellan olika invandrade grupper. Vidare syftar nätverket till att stärka kvinnor och öka deras självförtroende genom att jobba aktivt med sociala frågor såsom, kvinnors hälsa, jämställdhet, samt skapa förståelse för hur det svenska samhället fungerar genom att sprida samhällsinformation. Nätverket arbetar även aktivt för att uppmuntra kvinnor till att lära sig svenska och vidareutbilda sig (Saber 2006).

För att nå målen bedrivs olika verksamheter:

- Det hålls föreläsningar, som syftar till att ge samhällsinformation
- Det hålls öppna diskussioner, där medlemmarna har möjlighet att argumentera, debattera och kritisera, i syfte att öka sin kunskap och förståelse
- Det bedrivs samarbete med andra kvinnoföreningar och ungdomsföreningar i syfte att utbyta kunskap och information
- Det erbjuds terapeuter med anledning av att migrationsprocessen innebär stora omställningar som påverkar individen psykiskt och fysiskt
- Det arrangeras utflykter till en scoutgård för kvinnor och deras barn och ungdomar (Saber 2006).

2.3 Kontakt med föreningar och intervjupersoner

Vid ett tidigt stadium fick jag idén att göra en studie om kvinnoföreningar som verkar för social inkludering. För att kunna göra en studie behövde jag dock komma i kontakt med en förening. Ganska snart fick jag höra att ordförande för en kvinnoförening skulle komma till Möllevångsgruppens kvinnokafé⁷ och föreläsa. Om programpunkten stod det:

”Kulturmöten i segregerade områden. Jila Moradi från Herrgårds Kvinnoförening berättar om sitt gränsöverskridande arbete”.

Jag gick dit och efter det intressanta mötet, tog jag kontakt med Jila som visade sig vara mycket tillmötesgående. Tack vare henne fick jag några dagar senare komma till lokalen Kvinnocenter⁸ och träffa några av föreningsmedlemmarna.

⁷ Kvinnokaféet tillhör Möllevångsgruppen i Malmö. Det drivs ideellt och är öppet för alla kvinnor. kvinnokafe@mollevangen.nu

⁸ Kvinnocenter är ett samarbete mellan Herrgårds kvinnoförening, Internationella kvinnonätverket, Internationella arabiska kvinnoföreningen, samt Sana, en islamsk kvinnoförening. Projektet pågick mellan år 2005-2006 med ekonomiskt stöd från Fritid Malmö. Det som återstår efter samarbetet, är

Med Jila som tolk presenterade jag för dem vad jag ville göra. Mötet med föreningen lämnade mig ett positivt intryck, då kvinnorna visade stor vänlighet och överlag verkade vara positiva till det jag ville göra.

Min nästa kontakt med föreningen skedde på Tegelhuset⁹ där jag genomförde min första intervju. Efter intervjun fick jag möjlighet att stanna kvar då, Kvinnocenter skulle ha ett föräldrautbildningsseminarie¹⁰. På mötet deltog kvinnor från bl.a. Internationella kvinnonätverket som Jila introducerade mig till. Jag kom på så vis i kontakt med tre kvinnorna som ställde upp på att bli intervjuade vid senare tillfälle.

På HKF: s vårfest, som jag hade blivit inbjuden till fick jag kontakt med övriga fyra intervjupersoner. Då många av kvinnorna på festen inte kunde svenska, var det svårt för mig att på egen hand göra ett urval av intervjupersoner. Än en gång var Jila till stor hjälp genom att hon introducerade mig för kvinnor som hon trodde skulle kunna ställa upp på intervjuer. På egen hand lyckades jag ta kontakt med två intervjupersoner.

I följande kapitel kommer jag bl.a. att redogöra för metod vid genomförandet av intervjuerna.

att föreningarna tillsammans hyr lokalen Kvinnocenter, där de både har gemensamma och separata aktiviteter. Organiseringen av detta sköts av föreningarnas gemensamma arbetsgrupp som bl.a. planerar scheman för aktiviteterna på Kvinnocenter (ip 8).

⁹ På Tegelhuset driver ABF utbildningar för invandrade kvinnor och det är lokaliserat i Rosengård. Under tiden för intervjuerna jobbade Herrgårds kvinnoförening Jila Moradi där som projektanställd för ABF.

¹⁰ Utbildningen kallas COPE, vilket står för Community Parent Education och hölls av utomstående COPE-utbildade föredragshållare.

3 Metod

I detta kapitel diskuterar jag metodologiska överväganden och frågor kring min intervjubaserade fallstudie av en rörelses kollektiva identiteter. Frågor rörande validitet, reliabilitet, tolkning och generaliserbarhet står i fokus.

Då metodologiska val är tätt sammankopplade med teoretiska utgångspunkter belyses även det i detta sammanhang, för att sedan vidareutvecklas i teorikapitlet.

I det följande beskriver och motiverar jag även mitt tillvägagångssätt vid intervjuerna, med avseende på bl.a. urval av intervjupersoner, intervjumetod och analysmetod av intervjumaterialet.

3.1 Min förförståelse

De teoretiska utgångspunkterna som denna uppsats vilar på återfinns, liksom mina egna inom det socialkonstruktivistiska fältet. Detta medför en syn på kunskap som varken objektiv eller subjektiv, utan som relationell (Kvale 1997: 47f). Även om intersubjektivitet är något jag strävar efter, påverkar min förförståelse och mina utgångspunkter som uppsatsförfattare utformningen av hela studien, varför det i en bedömning av min undersöknings validitet är relevant att belysa min förförståelse (Bergström, Boréus 2000: 36; Peterson, Robertsson 2003: 38).

Min förförståelse består delvis i att jag har fått en viss insikt i hur rörelsemedlemmarna har det i framförallt Herrgårds kvinnoförening (jmf Bergström, Boréus 2000: 36). Detta då jag bortsett från själva intervjuerna, har deltagit vid ett antal möten, och genom deltagande observationer fått en inblick i föreningens sociala dynamik. Vidare har jag fått mer övergripande kännedom om invandrade kvinnors levnadsförhållanden i Sverige och i Malmö genom rapporter från bl.a. Integrationsverket.

En djupare teoretisk förförståelse om kollektiv identitet, sociala rörelser och sociala maktstrukturer, har jag fått från konstruktivistiska teorier, som bl.a. inkluderar ett postkolonialt feministiskt perspektiv med betoning på intersektionalitet. För att klargöra mina epistemologiska utgångspunkter som i sin tur har påverkat mina metodologiska val, väljer jag att här kort gå in på min syn på kollektiv identitet som utgör ett centralt begrepp i min fallstudie.

Genom att inta ett konstruktivistiskt perspektiv betraktar jag identiteter som sociala konstruktioner som skapas i relationer mellan människor, bl.a. genom språket. Kollektiva identiteter motsvarar inte fasta egenskaper, utan är istället yttringar och representationer av ständigt pågående processer (Peterson, Robertsson 2003: 35ff). Med utgångspunkt från en syn på kollektiva identiteter

som känslan av att tillhöra en större gemenskap, finns upplevelsen av kollektiv identitet hos individen (ibid: 35,140).

Identiteter är ständigt pågående processer, som är föränderliga, mångdimensionella, och kontextbundna. Detta innebär att individer både formar och formas av den sociala kontext de lever i, (Kvale 1997: 34; Peterson, Robertsson 2003: 12f) varför jag i min fallstudie, förutom att fokusera på individer, även fokuserar på den sociala kontexten som rörelsen verkar i. I min studie finns det m.a.o. en fokus på samspelet mellan individ och struktur.

Från ett konstruktivistiskt perspektiv ger en intervju inget tillträde till en objektiv sanning, istället skapas det via det språkliga samspelet mening och tal som konstruktioner av en social verklighet (Kvale 1997: 204). Identiteter är föränderliga och realiserar i en social kontext med möten och relationer, vilket innebär att olika identiteter är olika viktiga för individer, vid olika tidpunkter och platser (Peterson, Robertsson 2003: 36f).

Utifrån en postmodern syn ses de svar som en intervju ger, endast som representativa för den intervjuade, vid given tidpunkt och plats (ibid: 42). Men då det i verkligheten sker en ständig interaktionsprocess mellan individ och gruppnivå, som utgör sammanvävda dimensioner vid konstruktionen av kollektiv identitet (ibid: 140) väljer jag att även betrakta individerna utifrån deras strukturella positioner i förhållande till kontexten.

Betraktat från ett strukturellt perspektiv där rörelsemedlemmarnas förhållande till den sociala, politiska och kulturella kontexten beaktas, är min förhoppning att denna studie skulle kunna bidra med förståelse för konstruerandet av kollektiv identitet bland kvinnoföreningar som verkar för social inkludering på ett mer generellt plan (ibid: 139). I syfte att stärka validiteten för min kvalitativa studie söker jag även bekräftelse för mina resultat i liknande studier (Devine 2002: 207).

3.2 Intervjuerna

I enlighet med uppsatsens syfte är jag intresserad av att fånga en rörelses kollektiva identitet, och eftersom kollektiva identiteter till stor del bärs upp av individer, är det hos individer man kan söka svar på frågor om detta (Peterson, Robertsson 2003: 39). Metoden som jag anser lämpar sig bäst i detta arbete är således kvalitativa intervjuer med olika rörelsemedlemmar på gräsrotsnivå, såväl som på styrelsenivå.

Motivation för urval av intervjupersoner

Då mitt syfte är att skapa större förståelse för konstruerandet av en *inkluderande* kollektiv identitet har jag strävat efter att få kontakt med föreningar vars medlemskap inte kräver en viss etnisk eller religiös bakgrund, mot antagandet att sannolikheten är större att dessa föreningars kollektiva identitet är inkluderande. Detta kriterium stämmer överens med både Herrgårds kvinnoförening och

Internationella kvinnonätverket. Genom att ha intervjuat kvinnor från mer än en kvinnoförening, har jag fått inblick i flera föreningar, vilket jag hoppas kan stärka analysens validitet.

Även om en förening enligt stadgar är öppen för alla, samt har ett demokratiskt arbetssätt är det ingen garant för hur det ser ut i verkligheten; om alla verkligen kan bli medlemmar, och har samma möjligheter att påverka och delta. I syfte att få insikt om detta är det mest lämpligt att vända sig till den enskilda och fråga denne om sina upplevelser inom föreningen.

I syfte att fånga en mer nyanserad bild av hur en kollektiv identitet konstrueras i en förening där medlemmarna har olika bakgrunder, har jag strävat efter att intervju kvinnor i olika åldrar med olika bakgrunder med avseende på språk, etnicitet, religiositet, utbildning, vistelsetid i Sverige och grad av engagemang i föreningen. Detta då jag utifrån ett intersektionellt perspektiv ser hur sociala tillhörigheter präglas av maktrelationer, vilket i vår sociala värld får konsekvenser i form av inkludering och exkludering. Mot risken att i detta sammanhang låta essentialistisk, vill jag en gång uppmärksamma läsaren på att min syn på identitet är socialkonstruktivistisk.

3.2.1 Metod för intervjuerna

Mot bakgrund av kollektiva identiteters föränderlighet, mångdimensionalitet och kontextbundenhet, krävs det att intervjufrågorna i viss mån kan anpassas och justeras efter situation, varför jag har använt semistrukturerade intervjumallar, med många öppna frågor (Peterson, Robertsson 2003: 44). Intervjufrågorna har varierat något beroende på intervjupersonens position inom föreningen; om hon är medlem eller ordförande (se bilaga 1).

Intervjufrågorna har utformats utifrån en tematisering av teorier (se kap 4) som spänner över ett brett fält (Kvale 1997: 81). Syftet med att utgå brett, var att ge intervjupersonerna möjligheten att gå djupare in på de områden som de själva ville berätta mest om. Mitt bakomliggande syfte vid formulerandet av intervjufrågorna har varit att söka fånga olika aspekter som rör hur menings- och identitetsskapande sker inom föreningen, och mitt slutgiltiga syfte landade även där efter intervjuerna. Jag har således låtit intervjusvaren befästa mitt val av uppsatsens syfte och därigenom mitt slutliga val av teorier.

Vid en av intervjuerna fick jag frivillig hjälp med tolkning av intervjupersonens 18-åriga dotter. Av förklarliga skäl föreligger det en viss risk för bias när kommunikationen sker genom en tredje person. Vidare kan invändningar göras mot att låta ett "barn" föra sin förälders talan, då själva mor-dotter-relationen, kan ha inverkan på det som sägs. Även ålderskillnader innebär en risk för att en förvanskning sker av det som sägs, då det är sannolikt att kvinnor i olika generationer uttrycker sig på olika sätt. I jämförelse med om jag skulle ha haft en utomstående tolk, upplevde jag att intervjusituationen underlättades av att modern och dottern hade förtroende för varandra, då det som har sagts i intervjuerna var av privat karaktär. Det framgick även att det inte var första gången som dottern agerade tolk då hon med lätthet intog rollen och översatte.

Min fokus vid analysen av intervjuerna har varit att tolka innebörden av det som sägs, och inte själva språkbruket. Dock har språket en central betydelse då det är intervjuens medium. Mot bakgrund av att mina intervjupersoner behärskar svenska i olika grad, och jag heller inte har kunnat erbjuda dem möjligheter att förmedla sig på sitt modersmål, har det i mina intervjuer funnits en risk för feltolkningar och missförstånd (Kvale 1997: 47). Jag har strävat efter att återge utsagor från intervjupersonerna så verklighetstroget som möjligt för att inte ändra innebörden av det som har sagts, men för att underlätta förståelsen för läsaren som är utelämnad till det skriftliga, och inte kan ta del av mimik, tonläge och kroppsspråk, har jag gjort mindre korrigeringar.

3.2.2 Intervjusituationen

En intervju innebär ett socialt möte vilket innebär att jag som intervjuare bidrar till hur personen formulerar sin identitetsuppfattning och sina svar. Jag har försökt att hantera detta genom att hålla en låg profil och så långt som möjligt låta intervjupersonerna komma till tals, samt klargöra intervjuens förutsättningar för dem (Peterson, Robertsson 2003: 48ff).

Vid tillfällen då oklarheter uppstod under intervjun följde jag upp med frågor, och jag antecknade egna iakttagelser i direkt anslutning till den genomförda intervjun. För att registrera intervjun och undvika förluster av värdefulla utsagor har jag använt en bandspelare (Kvale 1997: 120f). Att ha intervjuerna inspelade har gjort det möjligt för mig att lyssna igenom materialet flera gånger, vid olika tillfällen, samt transkribera valda delar, vilket jag anser ökar chansen att göra en mer tillförlitlig tolkning av intervjumaterialet. Att använda en bandspelare är dock inte oproblematiskt, då den kan få den intervjuade att känna sig obekvämt (Peterson, Robertsson 2003: 51).

Att intervjupersonen känner sig bekväm i miljön är en av förutsättningarna för en avspänd intervjusituation. Med det i åtanke och för att underlätta för intervjupersonerna, har var och en fått bestämma var mötet för intervjun skulle ske. Fem av nio intervjuer har skett på Tegelhuset, där många av kvinnorna i HKF på daglig basis deltar i utbildningar. Tre intervjuer har tagit plats på Malmö Högskola och en har skett på intervjupersonens arbetsplats.

Då det som har sagts under samtalen har sagts i förtroende, uppges inte den intervjuades namn i uppsatsen, och jag väljer att inte heller redogöra för personliga uppgifter. Jag har valt att benämna intervjupersonerna vid slumpmässigt valda siffror för att läsaren ska kunna se i vilken mån jag har använt citat från olika personer. Genom att referera citaten på detta sätt har intervjupersonerna kunnat kontrollera att jag inte har felciterat dem, då var och en har fått reda på "sin" siffra.

3.2.3 Analys av intervjuerna

Min teoretiska förförståelse har spelat roll dels, för formulerandet av intervjufrågor, men också för formulerandet av de frågor som ställts till intervjumaterialet. Validiteten av min tolkning av intervjumaterialet är beroende av om teorin kan anses giltig för det undersökta området, och om mina tolkningar följer teorin logiskt (Kvale 1997: 195f). Detta söker jag ta hänsyn till genom att vara väl insatt i de teorier som använts av andra forskare på området och basera mitt val av teorier för studien utifrån det, samt få en inblick i hur teorierna kan användas på empiri.

I syfte att förbättra reliabiliteten av mina tolkningar av intervjumaterialet har jag utifrån mitt teoretiska ramverk, som jag närmare presenterar i det separata teorikapitlet gjort en kategorisering av mitt intervjumaterial (ibid: 213). Detta teoretiska ramverk utgår jag ifrån vid analysen av studien, vilket innebär att analysen i kapitel fem är teorikonsumerande.

Med utgångspunkt från uppsatsens frågeställningar har jag i min analys använt intervjumaterialet på två sett, dels har jag tagit fasta på den enskilde individens upplevelse av föreningen, och dels har jag med stöd från intervjusvaren utvecklat en bredare tolkning av föreningars betydelse i samhället i stort (ibid: 191). Således gör jag i min analys, givet mina teoretiska antaganden, samt tid och rum, vissa generaliserande anspråk (ibid: 10).

För att underbygga mina tolkningar har jag använt mig av citat från bandinspelningarna.

4 Teori

I detta kapitel presenteras de perspektiv som utgör den teoretiska diskussionen, som sedan ligger till grund för analysen. Med anledning av att det är en fallstudie om en social rörelses konstruering av kollektiv identitet, inleder jag med teori om nya sociala rörelser. Därefter presenteras ett postkolonialt feministiskt perspektiv som belyser genus och etnicitet¹¹, vilket jag anser vara särskilt relevant för denna fallstudie av en kvinnorörelse, vars medlemmar består av kvinnor från tredje världen.

En stor del av min förståelse har jag hämtat från Eschles teoretiska ramverk för transversial feministisk aktivism, som inkluderar Transversial Politics. Det transversiala ramverket bygger på insikter från bl.a. NSR och postkolonial feminism¹², därav valet att först belysa dessa teorier.

Därefter följer en presentation av ett teoretiskt ramverk som är utgångspunkten för analysen i kapitel fem.

4.1 Nya sociala rörelser

Området för forskningen av sociala rörelser har sedan efterkrigstiden präglats av skilda teoretiska perspektiv, där man dels har betonat att rörelsernas agerande styrs av strategiska val att vinna fördelar¹³ och dels har framhållit att rörelser är drivna av att uttrycka sin identitet (Finnemore, Sikkinck 2001: 409).

Begreppet nya sociala rörelser¹⁴ betecknar rörelser såsom, kvinnorörelsen, miljörörelsen, fredsrörelsen, som vuxit fram under efterkrigstiden. En ny social rörelse kan definieras som ett ”nätverk av handlingar, utförda av en mångfald av individer, grupper och/eller organisationer som är engagerade i politisk eller kulturell kamp på basis av en gemensam identitet” (Diani citerad i SOU 2004: 59). Nya sociala rörelserna uppkomst kan förstås i ljuset av samhälleliga förändringar, mot bakgrund av att nya frågor och konflikter ger upprinnelse till

¹¹ Andra sociala markörer såsom klass, utbildning, religiositet, sexualitet etc. är givetvis också av relevans för individens sociala position och identitet. Jag begränsar mig av praktiska skäl till att främst fokusera på etnicitet och kön, som jag anser är av högst relevans för min uppsats.

¹² Eschle väljer att inte använda beteckningen postkolonial feminism, utan föredrar ”black and third world feminism” (2003: 124).

¹³ Resursmobiliseringsteorin (RMT) betraktar sociala rörelser som svar på socioekonomiska och politiska förhållanden, och betonar frågor om motivation, taktik och strategi, med utgångspunkt från Rational Choice-baserade antaganden om individens egenintresse (Sudbury 2001:31).

¹⁴ Begreppet *Nya sociala rörelser* myntades av Alberto Melucci på 1980-talet.

nya rörelser, och nya former av kollektivt handlande. Det finns en reflexivitet¹⁵ hos dessa rörelser som speglar vad Melucci kallar, det postindustriella samhället, som präglas av differentiering då det i ökad utsträckning är sammansatt av olika sociala system (1991: 7f).

Nya sociala rörelser, innebär social förändring i relation till politiska, sociala, och kulturella konflikter (Ålund, Reichel 2005: 231). Genom mobilisering och organisering på gräsrotsnivå utmanar, och överskrider nya sociala rörelser det system av sociala relationer som omger rörelsen, vilket i sin tur genererar social förändring (Thörn 1997: 109).

Sedan kalla krigets slut och de nya sociala rörelsernas framväxt har det skett ytterligare en betoning av begreppet kollektiv identitet inom rörelseforskningen. NSR-ansatsen, även kallad identitetsparadigmet, betonar vikten av att ha kännedom om kollektiv identitet, för att förstå sociala rörelsernas uppkomst och agerande. Sociala rörelser innefattar skapandet av kollektiva identiteter som kan förstås som den meningsskapande och socialt integrerande dimensionen av den sociala rörelsens kollektiva handlande (ibid: 140).

I samband med ett framväxande intresse för nya sociala rörelser under 1980-talet tog den teoretiska och metodologiska debatten ny fart. Debatten utmynnade i ett medgivande att olika traditioner verkar kompletterande, då de fokuserar på olika aspekter av kollektivt handlande (ibid: 96, 108). Således förespråkar många forskare¹⁶ idag en integrering, eller syntetisering, av olika teoretiska perspektiv på sociala rörelser.

I detta arbete drar jag nytta av de senaste årens teoretiska landvinningar på området för sociala rörelser, genom att utgå ifrån att konstruerandet av kollektiv identitet både influeras av interna processer inom rörelsen, och av möjligheter och begränsningar i den samhälleliga kontexten, mot antaganden om att individuella, strukturella och kulturella förändringar hänger samman (Whittier 2003: 289f).

4.2 Postkolonial feminism

Under 1980- och 1990-talen framförde ”svarta” och tredje världen feminister en skarp postkolonial¹⁷ kritik mot den feministiska diskursen (Whittier 2002: 304). Kritiken riktades mot den västerländska hegemonin inom feminismen, som man

¹⁵ Med reflexivitet avses att ett kollektiv gör sig själv föremål för reflexion. Reflexivitet innebär möjligheter att exempelvis ifrågasätta könets etablerade betydelser (Thörn 1997: 45f).

¹⁶ Däribland Nancy Whittier (2002), Håkan Thörn (1997), Julia Sudbury (2001) och Sidney G Tarrow (1998).

¹⁷ Postkolonial teori lyfter fram hur kolonialismen präglar ekonomiska förhållanden och kulturella identiteter i västvärlden och i koloniserade stater, och kopplar samman sociala markörer som kön, etnicitet etc. med maktrelationer. Ett postkolonialt perspektiv ifrågasätter kulturella, språkliga, historiska och psykologiska gränsdragningar som har skapats genom den västerländska koloniseringen av världen. Begrepp som kultur, etnicitet, och identitet dekonstrueras och språkets, eller diskursens betydelse betonas för skapandet av identiteter och hur makt konstitueras i den sociala världen (de los Reyes, Molina, Mulinari 2002: 16ff).

menade innebar etnocentrism, bl.a. kritiserades den sociala konstruktionen av kvinnan för att verka uteslutande för ickevåsterländska vita medelklasskvinnor. De postkoloniala feministerna belyste att gruppen kvinnor inte inkluderade "andra" kvinnors erfarenheter och identiteter, utan konstruerades utifrån antaganden om kvinnor som en homogen grupp, med likadana erfarenheter av ett patriarkat, och gemensamma intressen som "väntade" på att upptäckas (Eschle 2001: 121).

4.2.1 Intersektionalitet

Den postkoloniala kritiken har lett till att sociala skillnader mellan kvinnor i ökad utsträckning uppmärksammas och i kölvattnet av 1980-talets feministiska debatt, finns det inom den feministiska diskursen idag en fokus på intersektionalitet (Whittier 2002: 304). Med utgångspunkt från intersektionalitet, utgår det ifrån att maktutövande och ojämlikhet erfars utifrån individens sociala position som konstitueras av socialt konstruerade kategorier (de los Reyes 2005: 233f) vilket innebär att individer som tillhör gruppen kvinnor, antas ha vissa gemensamma erfarenheter av strukturell underordning i förhållande till män, samtidigt som kvinnor på individuell basis kan uppleva sina sociala kön väldigt olika (Brah 1996: 124f).

Processer av identitetsskapande och sociala gränsdragningar är centrala för tillgången och legitimeringen av samhällets materiella och symboliska resurser (de los Reyes 2005: 233f), varför rörelsemedlemmars olika sociala tillhörigheter dels kan ge upphov till ojämlika maktförhållanden inom rörelsen, och dels mellan rörelsen och den omgivande kontexten. Utifrån ett intersektionellt perspektiv kan samspelet mellan sociala *difference*¹⁸ förstås, såsom samverkan mellan könsmissig och etnisk diskriminering (SOU 2005:41 s 24f). Difference är konstituerande för individers och grupperns identiteter, och kan betraktas som en ständigt föränderlig social relation som skapas och upprätthålls i alla delar av det sociala livet (Brah 1996: 88).

Sociala rörelsers kollektiva identiteter, tolkningsramar och politiska möjligheter präglas av strukturella ojämlikheter på basis av kön, etnicitet, klass, religiositet, nationalitet etc. Även den sociala rörelsens övergripande mening påverkas av medlemmars olika strukturella maktförhållanden till varandra (Whittier 2002: 295f).

Det intersektionella perspektivet betonar vikten av att beakta hur difference och rådande maktstrukturer är utformade, upprätthålls och reproduceras, i syfte att motverka, och komma tillrätta med maktstrukturernas effekter mellan- och inom olika grupper (Brah 1996: 79f). Det öppnar även upp för utvecklandet av kollektiva identiteter som överskrider essentialiserande kategorier av difference,

¹⁸ Individers och grupperns sociala positioner kan förstås utifrån begreppet difference, med vilket i huvudsak avses konstruerade kategorier såsom kön, etnicitet, klass, sexualitet, nationalitet etc. som skiljer sig från det som definieras vara normen i samhället (Brah 1996: 115f).

då en balans mellan behovet av en enande kollektiv identitet och ett erkännande av de skillnader som finns mellan individer inom sociala rörelser möjliggörs (Sudbury 2001: 32; de los Reyes 2005: 249). Eschle har i sitt ramverk för feministisk aktivism dragit nytta av dessa insikter från det intersektionella perspektivet.

4.3 Transversial Politics - ett sätt att förhandla fram en inkluderande kollektiv identitet

Eschle har utvecklat ett ramverk för transversial feministisk aktivism¹⁹, som syftar till en fördjupad demokrati och inkludering av olika grupper inom feministiska rörelser (2001: 207). Det transversiala ramverket vilar på en förståelse om strukturer och maktrelationer som pluralistiska och genomträngande, där sociala rörelser är centrala källor till social förändring och demokratiutövning (Eschle 2001: 233).

Demokrati kan enligt den transversiala modellen, betraktas som en process som upprätthålls genom ett ständigt balanserande mellan det universella och partikulära (ibid: 231) där deltagarna strävar efter att utmana hierarkiska maktrelationer både i den omgivande kontexten och inom rörelsen, genom att utgå från s.k. transversiala principer, som inkluderar krav om öppenhet, ömsesidig respekt, samt respekt för kulturellt mångfald och en deltagande inkluderande dialog. Deltagarna bör även acceptera att den kollektiva identiteten är öppen och förhandlingsbar (ibid: 207, 234).

En central utgångspunkt för Transversial Politics, som Eschles transversiala feministiska ramverk utgår ifrån är att individer med olika grupptillhörigheter kan dela värdesystem (Yuval-Davis 1997: 131). Transversial Politics beskriver processer av politisk förhandling och koalitionsbyggande, som omfattar deltagare med olika sociala tillhörigheter, där man söker nå gemensamma lösningar, som varken innebär att man överger sin identitet, eller låser sig vid den (Eschle 2001: 195f). Genom att utgå från de grundläggande transversiala principerna blir det möjligt för individer med olika ståndpunkter att komma överens (ibid: 207) och hitta långsiktigt hållbara lösningar.

Sociala rörelser är inte per definition demokratiska, då de själva är strukturerade av maktrelationer och därför bör vara platser där demokrati aktivt

¹⁹ Prefixet trans betyder genom, över, och ger associationer till förändring och rörelse (Eschle 2001: 207). Det transversiala ramverket vilar på en djup demokratisyn där deltagande och utmanande av maktrelationer betonas, samt konstruerandet av inkluderande och jämlika relationer. Modellen har utvecklats inom feministisk rörelse utifrån kritik från ”svarta” och tredje världen feminister, som med erfarenheter av marginalisering i den västerländska kontexten, har betonat vikten av mångfald inom den feministiska rörelsen, istället för en enhetlig agenda och identitet. (ibid: 219, 233).

utövas och upprätthålls (ibid: 228). Konsekvensen av organisering utifrån identitet, kan bli att individer låser sig vid partikulära positioneringar och identiteter blir essentialiserande (Yuval-Davis 1997: 119), vilket kan bli fallet med hierarkiskt organiserade och exkluderande religiösa eller nationalistiska grupper (Eschle 2001:195f).

Ett transversellt ramverk är inte förenligt med ett okritiskt hyllande av mångfald, utan förutsätter att det finns en vilja att konstruera ett gemensamt politiskt projekt (ibid: 233).

4.4 Konstruerandet av kollektiva identiteter inom sociala rörelser

Jag analyserar den sociala rörelsens konstruerande av kollektiv identitet utifrån en konstruktivistisk förståelse av kollektiv identitet, som utvecklas i avsnitt 4.4.1. Som struktur för analysen använder jag Håkan Thörns analytiska uppdelning av den identitetskonstruerande processen, i en extern dimension, respektive en intern dimension.

Med den externa dimensionen, avses hur rörelsens kollektiva identitet konstrueras utifrån rörelsemedlemmarnas förhållanden i den sociala och kulturella kontexten som utifrån ett intersektionellt perspektiv genomsyras av maktrelationer (de los Reyes 2005: 233f). Mer konkret väljer jag att belysa rörelsemedlemmarnas sociala kontext, i form av socioekonomiska förhållanden. Den kulturella kontexten belyses genom beaktandet av samhällliga diskurser²⁰ och föreställningar om ”vi och dem”, som bl.a. finns inbäddade i samhällets institutioner, i media och i människors ”sunda förnuft”. Detta med utgångspunkt från att den dominerande kulturen i samhället genomsyras av maktrelationer som förklarar, och legitimerar existerande hierarkier, praktiker och distinktioner mellan sociala grupper (de los Reyes 2005: 254). Till min hjälp använder jag intervjuerna som jag analyserar utifrån min förförståelse om hur kollektiv identitet konstrueras enligt NSR-ansatsen i kombination med postkolonial feminism.

Därefter analyserar jag hur kollektiv identitet konstrueras med utgångspunkt utifrån den interna dimensionen dvs. från rörelsens interna förhållanden som påverkas av den sociala sammansättningen, och av hur interaktion sker mellan individer och grupper inom rörelsen (Thörn 1997: 114f). I syfte att få en fördjupad förståelse för hur denna kvinnorörelse, där medlemmarna talar olika språk och har olika kulturella bakgrunder konstruerar och upprätthåller en öppen och inkluderande kollektiv identitet, analyserar jag intervjumaterialet utifrån min förståelse av Transversial Politics. En central utgångspunkt är att utövandet av

²⁰ Diskurser kan ses som system av mening och förståelse, som framhåller sett att se och tolka information, samt legitimerar maktrelationer. Vidare konstitueras identiteter, kunskap, och den sociala verkligheten av diskurser. Diskurser formar det som är tänkbart, begripligt och möjligt (Whittier 2002: 302f).

transversieell rörelsepolitik, bidrar till att en rörelses kollektiva identitet förblir öppen och inkluderande (Eschle 2001: 212).

Denna analytiska uppdelning mellan det externa och interna, görs för att förtydliga uppsatsens analys. I verkligheten är de olika dimensionerna svåra att urskilja, då identiteter konstrueras i samspel mellan rörelsens interna processer, och rörelsemedlemmarnas möjligheter och hinder i den sociala och kulturella kontexten (Whittier 2002: 300f).

4.4.1 En konstruktivistisk syn på kollektiv identitet

Utifrån en konstruktivistisk ansats, betraktas en social rörelses kollektiva identitet som en föreställd gemenskap (Thörn 1997: 123) som i hög grad är tillfällig. Identiteter kan utifrån denna ansats förstås som en serie gränsdragningar, dels mellan ”vi” och ”dem”, och dels inom gränserna för rörelsens ”vi” (ibid: 160f). En kollektiv identitet kan ses som en tolkning av en grupps kollektiva erfarenhet, vilka medlemmarna i gruppen är, vad de har gemensamt och hur de skiljer sig från andra grupper (Whittier 2002: 302).

En förutsättning för att en kollektiv identitet ska konstrueras inom en rörelse, är att det finns en känsla och en definition av ett ”vi”, som skapas genom att aktörerna ömsesidigt erkänner varandra som medlemmar av samma sociala enhet (Melucci 1991: 10, 43ff). En kollektiv identitet skapas relationellt utifrån rörelsemedlemmarnas gemensamma erfarenheter och ”... förhandlas fram i samspel mellan ens egna och andras uppfattningar om en själv” (Pettersson, Robertsson 2003: 139) och kan således betraktas som svåra att uppnå, övergående, samt öppna för förhandling (Eschle 2001:216).

Ett kollektivs handlande och identitet är ömsesidigt konstituerande då en rörelses handlande är nära sammankopplat med medlemmarnas individuella erfarenheter i vardagslivet (Melucci 1991: 29). Den kollektiva handlingen byggs upp genom att individer tar tillvara på de resurser som finns i en omgivning med begränsningar och möjligheter. Kollektiva handlingar består av att individer uppvisar gemensamma beteendemönster inom samma rums- och tidsram (ibid: 41). Det förekommer ofta en pluralism av agerande inom samma rörelse, då individer agerar på olika sätt (Whittier 2002: 290).

En rörelses kollektiva identitet, såväl som det omgivande samhället med dess sociala strukturer och diskurser, skapar rörelsens struktur och vilka former av kollektivt agerande som rörelser engagerar sig i (ibid: 296). Även om kollektiva identiteter är sociala konstruktioner av diskursiv karaktär, är de verkliga i sina konsekvenser (Peterson, Robertsson 2003: 139), då den upplevda kollektiva identiteten påverkar rörelsemedlemmarnas kollektiva agerande, vilket i sin tur påverkar den sociala och politiska miljön som de verkar i (ibid: 39).

5 Analys

Med utgångspunkt från att en rörelsens kollektiva identitet kan förstås som en serie gränsdragningar, dels mellan rörelsens ”vi” och ”dem” utanför rörelsen, och dels inom gränserna för rörelsens ”vi” (Thörn 1997: 160f) analyserar jag rörelsens identitetsskapande process i en extern, respektive en intern dimension.

I syfte att besvara mina frågeställningar är det även viktigt att beakta rörelsens agerande mot antaganden att all kollektiv handling har en identitetsaspekt (ibid: 96, 108) på samma gång som en kollektiv identitet kan motivera till gemensam handling (Pettersson, Robertsson 2003: 7)

Analysen delas upp i två avsnitt i vilka frågeställningens respektive underfrågor besvaras.

5.1 Den externa dimensionen av konstruerandet av kollektiv identitet

Hur kan konstruerandet av kollektiva identiteter förstås i en rörelse vars medlemmar är kvinnor från tredje världen som befinner sig i en svensk kontext?

I denna analys av konstruerandet av kollektiv identitet syftar jag till att ge en förståelse om hur rörelsens konstruerande kollektiva identitet kan förstås med utgångspunkt i de strukturella förhållandena som finns i samhället (Thörn 1997: 114). Människors vardagsliv är genomsyrat av samhällsliga maktrelationer som definierar och formar våra liv på olika sätt, och därmed våra individuella och kollektiva identiteter (Thörn 2002: kap 5). En central utgångspunkt för denna analys är att konstruerandet av en kollektiv identitet sker genom en process, där vissa *subjektiva* erfarenheter lyfts fram och får en särskild mening medan andra erfarenheter tonas ner (Brah 1997: 117).

5.1.1 Kollektiv erfarenhet

På ett kulturellt plan finns det föreställningar om ”de andra” som tar sig uttryck i samhällsliga diskurser. Kvinnorna i föreningarna som jag har varit i kontakt med är i huvudsak från länder som betraktas som tredje världen och har gemensamt att de utifrån majoritetssamhället blir betraktade som ”invandrarkvinnor”, trots olika kulturella och språkliga bakgrunder. Mot antagandet att det inte finns några maktpositioner i det sociala rummet som konstrueras oberoende av klass, kön och rasmässiga och etniska hierarkier kan medlemmarna i kvinnorörelsen antas ha sin

strukturella position i den svenska kontexten gemensamt (jmf SOU 2005:56 s 38f) och därigenom gemensamma erfarenheter av att vara ”den andra”. Som en av intervjupersonerna uttrycker sig:

”Vi pratar om våra upplevelser och hjälper varandra att tolka upplevelser. Sverige är nytt för alla oss. Vi invandrare, kan man säga, förstår varandras upplevelser bättre” (ip 6).

Sedan 1970-talet har bilden av ”invandrarkvinnan” i Sverige präglats av ett eländesperspektiv (Ålund, Reichel 2005: 249) genom att invandrade kvinnor har beskrivits som lågutbildade, traditionella, och offer för kulturella och strukturella förhållanden. Även den svenska feminismen har bidragit till att skapa bilden av ”den andra” kvinnan, genom att definiera invandrade kvinnor utanför det svenska kvinnokollektivet (de los Reyes 2002:12f).

I dagens Sverige ser ekonomiska, sociala, politiska och kulturella förhållanden väldigt olika ut mellan olika sociala grupper. Invandrade kvinnor har betydligt sämre levnadsförhållanden i jämförelse med infödda svenska kvinnor och män, men även jämfört med invandrade män²¹ (Integrationsverket 2005: 16). Den etniska boendesegregationen²², som i stor utsträckning är en spegling av de ekonomiska klyftor som finns mellan olika befolkningsgrupper i Sverige ha blivit allt tydligare, då andelen invandrade bland boende i ekonomiskt och socialt utsatta områden ökar (ibid: 14, 17). Skillnaderna mellan invandrade och svenskar är även stora gällande det politiska deltagandet som är lägre bland de senare (Ålund, Reichel 2005: 234).

De stora skillnaderna mellan grupperna kan inte förklaras med att de formella rättigheterna skiljer sig, då Sveriges medborgarlagstiftning gällande politiska, sociala och civila rättigheter i stort sett är lika för alla, även för utländska medborgare som har uppehållstillstånd²³ (Integrationsverket 2005: 19). Formellt sett uppfyller Sverige demokratiska kriterier, men då det politiska inflytandet ser väldigt olika ut mellan, och inom olika sociala grupper uppfylls inte den starka deltagande demokratins²⁴ ideal om jämlikhet (Young 2000: 11).

²¹ Bland de utrikesfödda har kvinnor generellt de högsta ohälsotalen, mätt i självuppskattad hälsa och sjukfrånvaro från arbetet (ohälsotalet). 20 % av kvinnorna uppger att det allmänna hälsoläget är dåligt, vilket är fyra gånger så många som bland inrikesfödda kvinnor (Integrationsverket 2005:16).

²² Processer som producerar och reproducerar boendesegregation är former av social, ekonomisk och politisk exkludering, varför segregation kan definieras som en process av exkludering. Segregation försvårar kommunikation mellan olika grupper vilket är ett hinder för demokratin, då den kan bidra till att social ojämlikhet leder till politisk ojämlikhet (Young 2000:197).

²³ Rättigheter mellan medborgare och ickemedborgare är mer differentierade i andra OECD-länder, exempelvis avviker Sverige med avseende på sociala rättigheter som i andra länder ofta är begränsade för tredjelandsmedborgare, medan en person som är folkbokförd och bosatt i en svensk kommun i stort sett har samma rättigheter som en svensk medborgare (Integrationsverket 2005:17).

²⁴ Detta med utgångspunkt från Eschle och Young, som båda utgår från en stark demokratisyn där själva utövandet av demokrati värdesätts, och inte bara utfallet (Young 2000: 26).

Orsakerna till de stora skillnaderna kan förklaras med strukturell diskriminering²⁵, som innebär att principen om människors lika värde inte upprätthålls, vilket gör diskriminering till ett demokratiskt problem (SOU 2005:56 s 21f, 38f). Sociala och ekonomiska orättvisor såsom ojämlikhet i välfärd, tillgång till kunskap och information, sociala och ekonomiska tillgångar etc., gör att olika individer reellt sett inte har samma möjligheter i samhället (Young 2000: 54).

”Många av dem som är utbildade i våra länder, sitter hemma här för att de inte har fått jobb” (ip 3). ”Viljan finns nog hos de flesta men det finns hinder, vad är det för hinder? Språket är ett hinder faktiskt, att de inte kan komma in i samhället, men är det deras språk egentligen, eller är det något annat som finns i samhället som har hindrat dem? Jag tänker att det är självklart att det finns strukturell diskriminering i samhället. Om t.o.m. vi som har utbildat oss har svårt att få jobb [...]” (ip 2).

Kvinnornas organisering i föreningar indikerar att det finns olösta problem som handlar om invandrade kvinnors sämre villkor i förhållande till män, samt i förhållande till ”svenska” kvinnor (SOU 2004:59 s.74). Utifrån ett intersektionellt perspektiv kan kvinnorna inom rörelsen antas erfara underordning från två fronter, dels i form av genusifierad rasism utifrån majoritetssamhället, och dels i form av könsdiskriminering utifrån den egna gruppen (jmf Sudbury 2001: 32, 45). Som en av intervjupersonerna uttrycker det:

”Problemet är idag att kvinnorna är diskriminerade från två håll, dels av sina landsmän och dels från samhället” (ip 9).

Själva organiseringen kan utifrån NSR-ansatsen ses som ett svar på kvinnornas situation och ställning i samhället, då samhällseliga konflikter ger upphov till nya rörelser, och nya former av kollektivt handlande (Melucci 1991: 7f). En styrelsemedlem för en av kvinnoföreningarna berättar att anledningen till att man först startade föreningen, var att kvinnorna var isolerade i hemmet, pga. bristande kännedom om samhället (ip 8), vilket även en annan intervjuperson ger uttryck för:

”Kvinnorna är bortglömda av samhället, de får klara sig själva. Det är vår förening, eller våra föreningar som tar ansvar för den här biten. Vi ska göra på ett annat sätt; vi ska samla dem och visa att vi har rättigheter, och kämpa för att få rättighet[er]” (ip 9).

Kvinnornas organisering kan ses som ett svar på samhällets misslyckande med att tackla de utmaningar som strukturell diskriminering framför allt pga. genus och etnicitet ger upphov till.

²⁵ Med strukturell diskriminering, avses regler, normer, rutiner och vedertagna förhållningssätt och beteenden i institutioner och andra samhällsstrukturer som utgör hinder för att uppnå lika rättigheter och möjligheter som den del av befolkning som uppfyller normen för den vita heterosexuella mannen. Diskrimineringen kan vara synlig eller dold, och den kan vara avsiktlig eller oavsiktlig. Denna definition gör ingen skillnad mellan institutionell och strukturell diskriminering (2005:56 s 21f).

”Det är vi fyra kvinnoööreningar som ska ha den här lokalen, [Kvinnocenter, min anm.] vi behöör den däreör att våra grupper, våra kvinnor, om jag ska vara ärlig så har samhället glömt bort våra kvinnor. Samhället vill inte ta sig an denna grupp, då kvinnorna ses som ett problem som inte samhället kan göra något åt” (ip 9).

De dominerande föreställningarna om ”invandrarkvinnan” i samhället är negativt laddade, trots att dessa de senaste decennierna har bemötts av perspektiv som fokuserat på kvinnornas resurser och deras motstånd mot underordning (Ålund, Reichel 2005:249). Att kvinnorna blir betraktade som ”invandrarkvinnor” av majoritetssamhället är något som även påverkar kvinnornas syn på sig själva då dominerande föreställningar om olika gruppers identiteter begränsar och influerar rörelsen, som i sin tur utmanar genom att producera nya kollektiva identiteter (jmf Whittier 2002: 294, 304):

”Vi vill inte skilja mellan t.ex. svenska eller invandrarkvinnor, vi vill faktiskt ta bort den här gränsen, vi vill att alla är lika och har lika värde i samhället fast vi är från olika länder. Men vi är resurser i samhället, det är för det som vi jobbar, men man måste ta tillvara på den här resursen i samhället” (ip 2).

En ny kollektiv identitet kan utmana ojämlika levnadsvillkor genom att grupper konstruerar identiteter som går emot de dominerande föreställningarna om identitet, och istället konstruerar dessa utifrån egna premisser (de los Reyes 2005: 251) som en av intervjupersonerna uttrycker det:

”Svenska folket har en viss bild på arabiska kulturen, eller internationella grupper, en viss bild på dem; lite negativ och lite positiv. Så vi vill visa på hur vi tänker och hur vi är, vem vi är” (ip 5).

När en grupps utsatta förhållanden, i detta fall invandrade kvinnors, inte till fullo kan uttryckas i hegemoniska diskurser kan föreningsaktiviteter stödja utvecklingen av nya sätt att betrakta sociala relationer, eller definiera situationer. I föreningar kan marginaliserade grupper konstruera stärkande identiteter som svar på majoritetssamhällets nedlåtande och nedvärderande yttringar (Young 2000: 165f).

5.1.2 Kollektiv handling

Rörelsens kollektiva identitet konstitueras inte bara av kvinnornas gemensamma erfarenhet av socialt utanförskap utan även av rörelsens kollektiva handling. Individer formar ett ”vi”, dvs. en kollektiv identitet, genom att tillsammans utarbeta målet för handling, exempelvis vilka medel som ska tillämpas och i vilken miljö detta ska ske. ”När aktörer producerar sin kollektiva handling definierar de både sig själva och sin miljö [...]” (Melucci 1991:41). Kvinnornas kollektiva erfarenhet av ojämlika sociala relationer ger således upphov till nya former av kollektivt handlande:

”Våra medlemmar pratar jättemycket om detta, att de är isolerad, de är segregerad, och att det är väldigt svårt att hitta jobb, deras män är hemma. Det är mycket sånt faktiskt. Men å

andra sidan, man kan inte sitta hemma: 'samhället är diskriminerande och vi måste sitta som passiva kvinnor'. – Jag tycker att man måste agera väldigt aktivt för att bryta ner den här diskrimineringen. Men den behöver mycket viljan och ja, lite push, vi måste själva; man får inte allt så lätt faktiskt”(ip 2).

Utifrån min tolkning agerar medlemmarna inom rörelsen för att minska sitt sociala utanförskap som grundar sig i deras erfarenhet av könsdiskrimineringens och den etniska diskrimineringens samverkan.

”Syftet hos oss på Herrgårds kvinnoförening är att stärka deras identiteter, stärka deras självförtroende, det är det som vi jobbar för. [...] När vi pratar om att stärka självförtroende, kommer [man] naturligt [in på] den här med integration och jämlikhet”(ip 9).

Att kvinnor väljer att organisera sig separat kan ses som en följd av de ojämlika genusmaktförhållanden som finns i alla delar av samhället; i stat, civilsamhälle och på individnivå, som gör att män och kvinnor lever under olika villkor och således har olika behov att tillgodose. Då kvinnornas behov inte blir tillgodosedda i samhället väljer kvinnorna att organisera sig för att en positiv förändring ska ske.

”Männen har många [...] aktiviteter i samhället, de har sina klubbar, de har sina föreningar [...]. De är mest kvinnor som är hemma de har inte så mycket aktiviteter i samhället. De sysslar med sina barn och de är mycket aktiva i hemmet. Det var därför vi tänkte att det är bättre, den här föreningen ska faktiskt satsa bara på kvinnor; att kvinnor ska komma med i samhället”(ip 2).

För att bryta utanförskapet agerar kvinnorna inom rörelsen för att öka sin delaktighet i samhället, vilket förutsätter att man först och främst tror på sig själv, och sin förmåga. Ett självförstående och en självrespekt kan skapas för individen genom det kollektiva agerandet. Från vad jag har förstått av intervjuerna, genom uttalanden som bl.a.:

”I föreningen pratar man om vilka problem kvinnor har hemma, och ger varandra råd”(ip6).

”Om man har problem är det skönt att komma hit. Det är ett ställe för trygga kvinnor”(ip1).

känner sig många av kvinnorna stärkta på ett personligt plan genom föreningsengagemanget. Att föreningarna fungerar som platser där kvinnor kan hämta trygghet och stöd i vardagen, stämmer överens med forskning över kvinnors organisering som visar hur självförtroende och handling löper samman (jmf SOU 2004:59 s.73f). Här följer några olika kvinnors syn på sitt deltagande i föreningen:

”Man känner sig viktig, att känner sig att kunna någonting ute i, inte hemma. Att man kan utbilda sig, kan förbättra sig, kan utveckla sig”(ip 6).

”Själva hela den här föreningen, tycker jag är helt positiv, att vi får vara tillsammans bara kvinnor och vi får göra olika aktiviteter tillsammans. Den är också ett bra ställe för det är bara kvinnor så man slipper tänka på om man har andra bekymmer eller så [...]. Det är ett lite lugnare ställe, det är faktiskt jättebra”(ip 1).

”Man kan säga att den symboliserar friheten... Ja, kvinnan, vi kvinnor, kvinnans frihet. Man blir mer stolt över saker. Man känner sig att man hänger ihop, eller hänger med i vad som händer i det här samhället och vad händer i världen, [...]. Man hänger med. [...] så det är bra att man blir medlem i en förening” (ip 5).

Med utgångspunkt från att gemensamt handlande kan ge handlingsutrymme och generera makt för kollektivet liksom för individen (SOU 2004:59 s.72ff), tolkar jag det även som att föreningen i sig kan ge ökad tyngd och legitimitet åt den enskilda kvinnan och hennes agerande, då hennes personliga erfarenheter och förhållanden sätts i ett större socialt sammanhang:

”Den här biten som föreningen har, har en helt annan betydelse. Det är inte som en vanlig fest, när de kommer, det betyder att de har en känsla, det är förening. När vi säger att föreningen har fest det betyder något helt annat, det är makten de känner sig inte som vanligt, [...] och de berättar hemma: 'vi är en förening vi måste ha fest, vår förening har så'” (ip 9).

För att stärka kvinnors identitet verkar rörelsen även explicit för ökad jämställdhet:

”Jämställdhet är också nätverkets mål. Att kvinnorna ska inte vara isolerade, att de ska utbilda sig vidare i samhället, och diskutera om ungdomar och om kultur, och vilken kultur tex. majoritetsbefolkningen har, och vem är vi egentligen, och hur vi kan få information från varandra” (ip 2).

Om föreningens agerande för jämställdhet säger en annan styrelsemedlem följande:

”Vi pratar om utveckling [...] vi ska inte bevara regler från gamla böcker som inte passar i dagens samhälle. Om detta pratar vi jättemycket. Men vi är försiktiga för om vi ska behålla föreningen måste vi vara ödmjuka, ha respekt och samtidigt förändra” (ip 9).

För att komma tillrätta med ojämlika genusförhållanden som även upprätthålls av kvinnor själva, arbetar ledarna inom rörelsen för att främja jämställdhet på olika sätt. En av intervjupersonerna berättar följande:

”[J]ag ser skillnaden när en kvinna föder en flicka och när en kvinna föder en pojke. Det är så tydligt, när man får en pojke; man är stolt och man bjuder alla på kakor och godis, men när man får flicka; man är tyst och vill inte prata alls om det. Vi jobbar med detta också, det ska vara jämlikhet mellan flickor och pojkar [...]. Här i Sverige eller i Malmö kommer det jättemånga gästföreläsare i skolan, lärare pratar och de hör jättemycket hit och dit. Men hos oss vi *visar*, vi vill *visa* att det ska vara så. När en kvinna föder en flicka tar vi upp det och ger henne en fin present [...] när de får pojkar behöver vi inte göra så” (ip 9).

Samma intervjuperson ger ytterligare ett exempel på hur föreningens styrelse arbetar för ökad jämställdhet:

”När vi t.ex. ska åka någonstans kommer de och säger, 'jag måste gå och prata med min man'. När hennes man ringer hit och frågar om han ska låta kvinnan följa med oss säger jag att jag ska fråga henne” (ip 9).

Kvinnorna som jag har intervjuat är starkt positiva till att de har möjlighet att träffas enbart kvinnor i föreningen. Här följer några av de intervjuades svar på vilken betydelse den separata organiseringen har:

”När det är bara kvinnor eller tjejer, man har mer frihet. Det är en kvinnoförening, men vi kan t.ex. ha kontakt med andra föreningar som är blandat mellan kvinnor och män. Vi kan ha en gemensam aktivitet som vi kan göra, men att ha män i föreningen det är lite, ja vad kan man säga, man kan inte ha den frihet man vill ha” (ip 5).

”De känner att det är bättre att vara bara kvinnor, för de kan förstå varandra mer. Om det kommit män *och* kvinnor, det blivit ett stort problem; de förstår inte varandra riktigt. Kvinnorna kan diskutera mer med varandra. Till exempel när de har fest, alla har själ, de vill vara utan själ, de vill klä sig ha roligt, dansa. När det är män, så vissa kan inte göra det, för du vet islam, det är förbjudet, och det är många muslimer i den här föreningen” (ip 5 tolkar ip 4).

I grupper med enbart kvinnor, behöver kvinnor inte betrakta sig själva som avvikande, och politiska krav kan lättare formuleras med utgångspunkt från kvinnors behov som inte blir tillgodosedda i övriga samhället, liksom kan handlande ta form som går emot de gällande könsrollerna, om vem som bör göra vad (jmf SOU 2004: 59 s.73f).

Strukturella ojämlikheter gällande tillgång till information och kunskap om samhället, samt sociala kontakter, gör att invandrade kvinnor inte har samma förutsättningar som infödda svenskar eller invandrade män, att tillfullo utöva sina medborgerliga rättigheter och vara delaktiga i samhället, vilket är något som man inom föreningarna aktivt arbetar för:

”Vi samlade kvinnor från olika länder i Rosengård för att öka deras delaktighet i samhället. Syftet med nätverket är att informera kvinnorna om samhället, hur samhället ser [ut] och samhällets lagar och öka deras delaktighet i samhället. [...] vi ska informera hur, på vilket de ska komma i samhället, de ska hitta sina kurser. De ska hitta sin plats i samhället, det är meningen faktiskt med vår förening” (ip 2).

”Hos oss är kunskapen låg vad gäller språk och samhällskunskap, därför vi jobbar jättemycket med detaljer, i kvinnors vardag” (ip 9).

Medlemmar inom rörelsen agerar på olika sätt för att få större kontakt med och kännedom om övriga samhället. Några av de intervjuade berättar följande om rörelsens verksamheter, som jag tolkar bidrar till rörelsens konstruerande av en kollektiv identitet:

”...[D]en här föreningen har från och till; att vara med i föreningen, och *visa* de som är utanför föreningen, vad vi gör [...] ha kontakt med andra föreningar, med alla kulturer, träffa allt folk från olika bakgrunder, och träffa svenska politiker inom vård inom allt möjligt [...]. Man kan förstå mer hur samhället går” (ip 5).

”För att komma in mer i det svenska samhället, har de möte med olika personer från stadsdelsförvaltningen [...] och hon eller han kommer och de sitter i diskussion om utbildning, om ungdomar, om barn, om allt möjligt. De hade en politiker som kom hit, och de hade diskussioner om politiken, hur det ser ut i riksdagen, hur de fungerar i den svenska regeringen” (ip 5 tolkar ip 4).

”Vi vill ha mer kontakt med det svenska folket, för du vet, vi träffar inte svenskar, bara i skolan. Här bor inga svenskar i det här området, så man kan ha mer kontakt med det svenska samhället för att visa vad man tänker. Syftet med den här tjejgruppen [...] är att hoppa in i svenska samhället. Vi kan ha kontakt med olika föreningar, vi kan bjuda in dem, vi kan bli bjudna till dem,, och vi kan göra en aktivitet tillsammans, vi möter varandra, eller har diskussioner [...]” (ip 5).

Genom konstruerandet av en inkluderande kollektiv identitet tolkar jag det som att kvinnorörelsen kan utgöra en länk, eller ett medium i kontakten mellan individer från olika sociala grupper. Genom kollektivt agerande inom rörelsen konstruerar kvinnorna även en starkare kollektiv identitet som kan bidra till att bryta segregeringen. Detta då den nya kollektiva identiteten dels stärker kvinnornas självförtroende och handlingskraft, och dels utmanar negativa fördomsfulla föreställningar i samhället om invandrade kvinnor.

5.2 Den interna dimensionen av konstruerandet av kollektiv identitet

Hur kan konstruerandet och upprätthållandet av denna sociala rörelses kollektiva identitet förstås utifrån Transversial Politics?

I syfte att få en fördjupad förståelse om hur konstruerandet och upprätthållandet av kollektiv identitet sker inom dessa kvinnoorganisationer, analyseras i detta avsnitt hur en kollektiv identitet konstrueras utifrån rörelsens interna förhållanden.

För att få en närmare förståelse för hur konstruerandet av en gemensam kollektiv identitet sker på ett subjektivt plan, analyserar jag intervju materialet utifrån begrepp och teman hämtade från Transversial Politics. Min utgångspunkt är att en inkluderande kollektiv identitet kan växa fram i en social rörelse där transversiala principer är gällande, då olika uttryck för skillnader har stor sannolikhet att bli respekterade och skyddade där (Eschle 2001: 216).

5.2.1 Ett inkluderande medlemskap

En rörelse med ett inkluderande medlemskap, skiljer mellan sociala identiteter och sociala värderingar. Enligt Transversial Politics är *vad* gruppen vill åstadkomma mer konstituerande för gruppens sociala sammansättning, än *vem* dem är (Yuval-Davis 1997: 126). Även om de flesta kvinnorna i de föreningar som jag har varit i kontakt med, har gemensamt att de är muslimer från området kring Mellanöstern skiljer de sig med avseende på etnicitet, nationalitet, språk,

ålder, klass, etc. Även de olika föreningarna som ingår i samma sociala rörelse skiljer sig från varandra²⁶.

”Kulturen är inte samma, fastän de ibland säger att alla kommer från öst, vi är alla mörka och vi är alla muslimer, men det är helt annat, det är inte samma. T.ex. arabiskgruppen är jättestor och de kunde etablera sig, de går på kurs, de arbetar, de har. Hos oss det är annat, och därför är åtgärderna helt annorlunda” (ip 9).

Utifrån Transversial Politics tolkar jag det som att medlemmarnas gemenskap istället bygger på ett igenkännande av utanförskap, som kommer av en erfarenhet av socialt utanförskap (se avsnitt 5.1). Medlemmarna förenas även av en gemensam vision om ökad delaktighet i samhället (jmf Ålund, Reichel 2005).

5.2.2 Dialog och respekt för olikhet

En förutsättning för att en rörelse ska förbli öppen och inkluderande där individer har olika bakgrunder och förutsättningar, är att man inom rörelsen kan balansera mellan behovet av en enhet, och av individers behov att ge uttryck för sina skiftande identiteter (jmf Yuval-Davis 1997: 128ff).

”Genom diskussioner och genom dialog, tycker vi faktiskt att vi måste framföra våra synpunkter. Det är meningen; vi lever i ett demokratiskt land [...] Vi diskuterar och pratar med en öppenhet, faktiskt är vårt sett, öppenhet och dialog och diskussioner” (ip 2).

En rörelse med ett arbetssätt som bygger på dialog, istället för fixerade positioner, dvs. där varje medlem tar del av dialogen som en individ och inte som en representant för en viss grupp, innebär möjligheter att erkänna olika identiteter hos kvinnorna (jmf Yuval-Davis 1997: 128ff).

”Eftersom det finns redan i samhället sån gruppering; 'dem är invandrare' [...] vi har vår förening som en kvinno förening, vi försöker att inte gruppera folket, vi försöker att diskutera öppet, och ta upp ämnet väldigt öppet och tydlig, och de kanske inte gillar mina tankar men de lyssnar och det är poängen man ska lära sig att lyssna på varandra även om man inte är överens med den, man ska lyssna och tänka efter. Det är det som vi jobbar med” (ip 2).

En öppen dialog skapar möjligheter för individer att ändra sina uppfattningar och nå samförstånd (jmf Yuval-Davis 1997: 128ff).

”De sitter och diskuterar, och var och en visar vad han tycker, de diskuterar tills de kommer till en lösning, en gemensam lösning” (ip 5 tolkar ip 4).

²⁶ Medlemmarna i Internationella kvinnoätverket och i Internationella arabiska kvinno föreningen har överlag en vistats längre i Sverige, och har en högre utbildnings- och etableringsnivå, än vad medlemmarna i HKF har. Detta innebär att föreningarna har olika målgrupper och därigenom olika aktiviteter (ip 9, ip 8, ip 2).

”Om man har [...] problem, för att komma till en lösning, man behöver mer än en idé. För att komma till den, positiva lösningen, så måste alla vara med. Det kan komma till konflikter, men syftet är att alla visar på vad de tänker, eller våga prata, våga visa vad man tänker, det är bra att våga för att ta ett framsteg” (ip 5).

För att undvika en polarisering mellan olika positioner strävar man efter en reflexivitet bland deltagarna och genom processer av dialog försöker man konstruera ett gemensamt perspektiv, där deltagare distanserar sig från sociala gränsdragningar, samtidigt som olika subjektiva hållningar och erfarenheter erkänns och respekteras (jmf Eschle 2001: 195f, 206).

”Även om det är någon jag inte tycker om, jag måste ha respekt, det är förening den är öppen för alla” (ip 8).

”Varje gång vi är tillsammans, jag tycker det är roligt att jag kommer ihåg det flera dagar efter att vi varit tillsammans med flera olika kvinnor som man inte ens har tänkte att man skulle någon gång sitta och prata med om sina kulturer och sina saker, vad man tycker och tänker om någon sak. Själva det, sen att de säger sina idéer, så man lär sig utav andras idéer. Vi lär oss genom att vara tillsammans. Alltså vi försöker förstå varandra ändå” (ip 1).

Samtal och möten mellan olika grupper ger ny information, som kan lära individer att gamla föreställningar är baserade på fördomar (jmf Young 2000:26).

”I början tänkte jag absolut, jag kan inte ha kompisar från annat land. Jag har kompisar som är araber eller irakier. Man har sån en viss bild kan man säga, 'de är inte så bra, eller jag vet inte vem är de, eller hur tänker de, kanske tänker de negativt, jag vet inte vem de är'. När du är i föreningen så du lär känna mer och mer folk. [...] det är lätt för dig att få kontakt och [...] utveckla dig. Jag tänkte lite negativt innan” (ip 5).

Dialog sker inte enbart genom ett verbalt utbyte, utan kan som citaten indikerar, även inkludera utbyte av handlingar, gåvor, kroppsspråk, rumsliga förändringar och gester (jmf Tilly 2002: 122).

”Vi gör mycket tillsammans, man försöker vara tillsammans. Även om vi inte är samma gemenskap brukar vi, om vi är från olika kulturer visa vår kultur, och så brukar de visa sina kulturer. [...] Vi försöker förstå varandra, det gör vi” (ip 1).

”Jag tycker om afghaner, de har t ex en viss klädsel, en viss dans, något jätteroligt som man aldrig sett. Vi araber har inte det. [...] De har också god mat, t.ex. en kommer och lämnar recept på en viss sorts afghansk mat [...] eller visar hur man syr den afghanska klädseln” (ip 5).

”Även när vi sitter ner, sitter vi inte tex. Herrgårds för sig själv, vi blandar oss lite och när vi dansar så; kom igen ska vi dansa nu alla så... Vi ska ha roligt när vi är tillsammans också ” (ip 8).

Genom intervjuerna har det framgått exempel som kan visa på att denna kvinnorörelse är en källa till social förändring, genom att utgöra en plats att förhandla fram lösningar mellan individer med olika sociala tillhörigheter och ståndpunkter (jmf Eschle 2001: 180f). Citatet nedan handlar om hur individer som trots den politiska situationen i Afghanistan, lyckas samsa och samarbeta inom föreningen:

”De som pratar pashto och de som pratar persiska, det finns inte något bra förhållande mellan dem i Afghanistan, de alltid bråkar med varandra. Det finns olika klaner i Afghanistan och alla bara håller med och tycker om sina släktingar och bekanta [...] Men i den här föreningen ser jag att olika stammar från Afghanistan har bra förhållande. Och första gången var jag förvånad, för alltid hörde jag att de är fiender. Det är positivt att de respekterar varandra, det är jättepositivt [...] [H]är, ja de pratar, de också har umgänge, de går till varandras hus [...].De accepterar varandra som de är, att inte alla ska vara lika dem, eller tycka och tänka som dem” (ip 6).

Att rörelsen visar på effekter som tyder på ett arbetssätt som Transversial Politics kan även styrkas med att man inom en av föreningarna har lyckats nå en lösning på en lokal konflikt:

”Det var stora slagsmål mellan araber och afghaner på Rosengård, en dog och polisen kom med hundar och många bilar. Jag kom ihåg när vi startade, jag kommer ihåg att de inte ville mötas. Afghaner kom till mig och sa 'det är deras fel' och sen kom araber och sa 'det är deras fel'. Och vi försökte visa att nej, är vi bara ödmjuka, och nu är det lugnt. Om du tittar på statistiken på Rosengård har vi inte haft några stora slagsmål, för att det är deras barn, och mammorna går hem och pratar. När vi pratar här, och när de kramar varandra, och när de sitter och dricker tillsammans, när vi firar tillsammans. De går hem och berättar och det påverkar naturligtvis barnen” (ip 9).

Samarbeten kvinnoföreningarna emellan är ytterligare något som tyder på utövande av Transversial Politics som underlättar för alliansbyggande med andra grupper inom den sociala rörelsen (jmf Eschle 2003: 141). Om samarbetet Kvinnocenter berättar en av intervjupersonerna följande:

”Vi har startat detta för att samarbeta med varandra, vi ska integrera alla kvinnorna. Det har varit positivt att jobba med alla dessa kvinnor, och de har lärt sig något av varandra också, hur ska vi acceptera varandra och respektera varandra. Jag tycker att varje grupp här är så isolerade, den gruppen vill inte prata med den andra.[...] Men samarbetet har gått jättebra. Det ska inte bara vara araberna separat eller Herrgård separat. Det ska vara internationellt” (ip 8).

5.2.3 Ett demokratiskt arbetssätt

För att alla individer och grupper ska kunna delta i dialog och agendasättning, och för att maktrelationer ska kunna motverkas, är det viktigt att rörelsemedlemmar och ledare inom rörelsen följer vissa principer eller regler.

”... [M]an måste tänka själv [...] hur det är, typ vara mot andra, alltså man får tänka själv så skulle inte jag vilja bli behandlad, så man får tänka att då ska man inte behandla den andre så” (ip 1).

”En gång i månaden ungefär, har vi möte och då brukar man sitta tillsammans och säga vilka saker man vill göra, eller diskutera saker och ting, så får man lov att säga vad man vill göra, så säger dem andra sina åsikter” (ip 1).

Genom att organiseringen sker underifrån ökar möjligheterna för varje kvinna att komma till tals, vilket kan motverka exkluderande maktstrukturer samt ojämlika maktförhållanden mellan medlemmarna. Alla anspråk på hur makt tar sig uttryck, görs utifrån en position som reflekterar vissa intressen och prioriteringar, varför

ett medgivande om att alla delvis talar utifrån partiska perspektiv är nödvändigt (jmf Eschle 2001: 130f, 216). Ledarens roll är viktig i detta sammanhang:

”Vi brukar fråga alla om de är med på det, om dem vill göra det, så det inte är så att hälften vill, och hälften inte vill. [...] Men sen kollar dem som är lite högre än oss [styrelsen, min anm.], om det är en bra grej så dem som vill det kanske får göra det ändå. [...] När det är araber, och som vi afghaner, att de vill göra en sak och vi en annan [...]. Jila tittar lite noggrannare, vilka är det bra för. Hon försöker reda ut det, och så gör hon bra för båda, så båda två har det bra” (ip 1).

Det framgår att det är viktigt att ledaren är respekterad och att rörelsemedlemmarna har förtroende för henne:

”Det är viktigt att hennes sätt, att hon ska våga prata, ta upp grejer, diskutera med ett trevligt sett” (ip 8).

”Jila, Maysa och Halima [medl. i styrelsen min anm.] – alla i föreningen känner dem och alla respekterar dem, vad de säger är viktigt för dem andra, och de respekterar vad de säger” (ip 6).

”Vi har inte haft faktiskt så mycket konflikter, det har blivit mycket het diskussion, men det beror på vem står som en ledare där och hur skulle hon hantera den, hur skulle hon leda gruppen. [...] Om en ledare står passiv och gör inget, det kan bli konflikter, men [...] ledningen var alltid bra och vi har [...] diskussion och dialog” (ip 2).

5.2.4 Aktivt deltagande underifrån

”Det man vill – det händer, det man säger – de lyssnar” (ip 1).

”De [styrelsen] lyssnar på vad de vill ha och vad de har för behov” (ip 6).

”[...] alla hjälper varandra, och var och en bestämmer över vad han *kan* bestämma över. Till exempel om de har en aktivitet att vara ute en dag under sommaren tillsammans alla familjer, alla medlemmar, så de frågar vem kan ta över den här handlingen, så de hjälper varandra och diskuterar och sånt, tills de kommer till ett beslut, som en demokrati kan man säga” (ip 5 tolkar ip 4).

För att öka deltagarnas möjlighet till deltagande bör man enligt Transversial Politics underlätta genom att ha en inkluderande struktur på dialogen, med avseende på språk, tolktillgänglighet, fördelning av ordet, etc. (Eschle 2001: 207) vilket citaten nedan visa på:

”Min utgångspunkt är att svenska språket ska vara huvudspråk, och vi talar svenska och det är meningen att vi ska kommunicera med svenska. Men när det kommer någon föreläsare och det är viktiga saker, t ex information om kvinnans rättigheter, information om jämlikhet, eller Skatteverket, då vi har tolk, till dem som inte förstår [...] Våra medlemmar de hjälper och de översätter [...]” (ip 2).

”...[J]ag försöker tolka till dem som sitter i närheten [...] på arabiska. Min kompis är afghan, hon översätter till de kvinnorna som talar afghanska, hennes mamma, syster, moster eller någon släkt” (ip 5).

Rörelsemedlemmar som själva strävar efter att upprätthålla och generera ett demokratiskt sätt inom rörelsen, kan göra rörelser till källor för demokratisk förändring, dels genom att demokratiska ideal och handlande sprids vidare till omgivningen då medlemmarna visar exempel på ett mer demokratiskt sätt att leva i enlighet med, och dels genom att rörelseengagemanget i sig främjar medlemmarnas politiska aktivitet, då föreningsengagemang kan ses som en form av politisk aktivism i vardagslivet (jmf Eschle 2001: 226).

”Varje gång [...] har de ett nytt program för medlemmar, och ja första gången var jättemycket ’huller om buller’ när vi hade en samling för att många av dem är inte vana vid samlingar; de vet inte reglerna när man samlar sig. Men nu ja, de förstår vad bör man göra i de här situationerna [...]. Man lär sig från omgivningen om andra och vad de gör [...]” (ip 6).

Genom att påverkan sker underifrån från deltagarna själva tar man inom föreningen tillvara på kvinnors kunskaper och färdigheter:

”Afghaner lär varandra hur de gör mattor, och de visar också för andra kulturer, för araberna, för iranier, för albaner, för alla andra kvinnor. Så var och har en viss bakgrund, t.ex. araber vad har de för något värt att visa eller lära, så visar dem det för alla kvinnor” (ip 5 tolkar ip 4).

Som redogjorts för i detta avsnitt överensstämmer rörelsens arbetssätt och funktionssätt med Transversial Politics på många plan. Men då Transversial Politics är en *modell* för ett arbetssätt, eller en metod, är det enligt mig även en idealtyp. Kännetecknande för idealtyper är att de inte tillfullo kan uppfyllas i verkligheten, och så är fallet även i detta sammanhang.

Då kvinnorna inte har ett gemensamt språk har jag förstått att det bildas vissa grupperingar efter språkgemenskaper, och eftersom språk i detta fall är nära sammanknutet till etnicitet, blir effekten grupperingar efter etnisk tillhörighet, vilket gör det svårt att veta om grupperingarna beror på språktillhörighet eller etnisk tillhörighet.

”Jag vet inte om du märkte i förra gången att de araber sitter på en sida, de afghaner som pratar pashto på en sida, de afghaner som pratar persiska på en sida. Ja lite problem det här med språket, ja” (ip 6).

”Det blir ibland att folk grupperar sig att, de sitter där och pratar arabiska, de sitter där och pratar afghanska, de sitter där och pratar pashto” (ip 9).

Bristfälliga kunskaper i svenska är ett hinder för medlemmar att tillfullo delta i dialog och diskussioner, vilket innebär att alla inte har samma möjligheter att påverka och delta, även om viljan finns där.

”Hon säger, hon vill påverka, och hon kan påverka, men hon har problem med språket, så hon kan inte säga allt hon vill. Men hon försöker gör allt vad hon kan för att säga vad hon vill ” (ip 5 tolkar ip 4).

Även om man inom föreningen hjälps åt med tolkning blir språket troligtvis en maktfaktor. Att medlemmarna talar olika språk påverkar individernas benägenhet

att uttrycka sig, vilket kan tänkas hindra en del av kvinnorna från att ta ordet.

”Vi sitter alla tillsammans, så du kan inte säga allt du vill, för alla kommer inte att förstå dig. Du måste tolka och sånt, så det tar lång tid. Man försöker sammanfatta vad man tycker” (ip 5).

Känsliga frågor som berör de religiösa och kulturella bakgrunderna som kvinnorna inom föreningen har, och som på andra platser i världen är upphov till konflikter, är något som man inom föreningen inte talar om. Denna strategi som innebär att olikheter tonas ner syftar till att hålla sämjan inom gruppen, överensstämmer inte med den transversiella modellen som framhåller en öppen dialog som syftar till att konstruera ett gemensamt perspektiv (Eschle 2001: 206).

”Alla är samma här, vi pratar inte om religion” (ip 8).

”Man vill inte prata om skillnader för då kanske blir lite bråk och konflikt. Vi säger ’alla’ (ip 6).

”De är alla muslimer, men bland muslimer det är två olika grupper och hos oss det är samma sak. De här två olika grupperna shia och sunni de vill inte bemöta varandra, de vill inte prata. Det är därför de inte frågar: är du sunni eller är du shia? De vill inte prata om detta för de har krig i Irak, de dödar varandra. Vi som sitter i styrelsen vi vill inte, att man skulle ta upp; du är sunni du är shia, du har dina regler och du har dina regler. Det blir kaos och sen kan vi inte hålla lugnt. Religionen är så stark och så känslig hos alla” (ip 9).

Jag tolkar föreningens strategi som att man konstruerar en kollektiv identitet där vissa subjektiva erfarenheter lyfts fram (se avsnitt 5.1) medan andra tonas ner såsom huruvida du är sunni eller shia, eller om du talar pashto eller farsi. Det är mycket möjligt att denna strategi lämpar sig bättre i detta sammanhang än vad Transversial Politics skulle ha gjort, dock ligger det utanför denna uppsats syfte att ta ställning till det.

5.2.5 Egna reflektioner kring Transversial Politics

Transversial Politics syftar till att ta hänsyn till skiftande identiteter och maktrelationer inom och mellan grupper genom att medlemmarna deltar i egenskaper av individer och inte som representanter för olika kollektiv. Jag tror att medlemskap i olika kollektiv är väldigt svårt att bortse ifrån för individen då det är konstituerande för vem man är och vad man gör. Även om identiteter är socialt konstruerade har de oftast verkliga konsekvenser för individen i vardagen.

Som jag ser det är den transversiella modellen värd att eftersträva, så länge man inser begränsningarna med modellen. Jag anser att det i vår strukturellt präglade sociala värld är omöjligt att tillfullo komma åt alla ojämlika maktrelationer som finns mellan individer. I en rörelse där man vill tillämpa Transversial Politics är det viktigt att vara medveten om detta, annars riskerar man att förbise de strukturella ojämlikheterna som finns och meningen med Transversial Politics skulle gå om intet.

6 Slutdiskussion och sammanfattning

Detta är en kvalitativ fallstudie av kvinnoföreningar som bildats i segregerade områden i Malmö. Närmare är detta en studie om hur konstruerandet och upprätthållandet av en kollektiv identitet, som inte är baserad på etniska eller territoriella gränsdragningar kan förstås inom föreningarna. I fokus för uppsatsen står Herrgårds kvinnoförening och Internationella kvinnonätverket, som utifrån min tolkning kan liknas vid en ny social rörelse som syftar till social förändring genom konstruerandet och upprätthållandet av en *inkluderande* kollektiv identitet. Mitt metodologiska tillvägagångssätt baseras främst på djupintervjuer med föreningsmedlemmar, då tolkningen av kollektiv identitet sker subjektivt utifrån individen.

Det teoretiska perspektiv som uppsatsen vilar på är socialkonstruktivistiskt och teorierna som utgör grunden för uppsatsen är postkolonial feminism, med fokus på intersektionalitetsbegreppet, NSR-ansatsen, samt Transversial Politics. Med hjälp av Håkans Thörns tudelade uppdelning av den sociala rörelsens identitetsskapande process, tillsammans med tidigare nämnda teorier har jag utvecklat två dimensioner, den externa respektive den interna dimensionen, utifrån vilka intervjumaterialet analyserats. Med identitetsprocessens externa dimension avses hur rörelsen konstruerar sin kollektiva identitet i förhållande till den omgivande kontexten med dess sociala strukturer, medan den interna dimensionen syftar på hur identiteten konstrueras och upprätthålls inom rörelsen genom medlemmarnas interaktion.

Ett centralt antagande som denna studie vilar på är att ett demokratiskt arbetssätt inom rörelsen såsom Transversial Politics bereder väg för konstruerandet av inkluderande identiteter, som inte är baserade på etniska eller territoriella gränsdragningar, varför jag i analysen av den interna dimensionen har valt att analysera rörelsens funktionssätt utifrån en förståelse av Transversial Politics (se avsnitt 4.4).

Resultaten som jag har fått fram i analysen av den interna dimensionen visar på att det inom föreningarna finns en direktdemokratisk anda (se avsnitt 5.2). Kommunikationen sker genom en öppen dialog som består av både verbalt och ickeverbalt utbyte. Genom dialog konstrueras en inkluderande kollektiv identitet, som dels stärker individen på ett personligt plan, och dels bidrar till att dekonstruera de sociala gränsdragningarna mellan olika grupper, då ett demokratiskt konstruerande av kollektiv identitet kan bereda väg för en inkluderande identitet. Genom att kvinnor organiserar sig underifrån har de möjlighet att agera utifrån egna formulerade behov. Detta ökar möjligheterna för varje kvinna att komma till tals, vilket kan motverka exkluderande maktstrukturer samt ojämlika maktförhållanden mellan medlemmarna.

Något jag anser kan stärka mina resultat är att de stämmer väl överens med tidigare studier²⁷ på området. Som det dock framgår i analysen (avsnitt 5.2) avviker föreningens arbetssätt från Transversial Politics i vissa avseenden. Dels finns det hinder i form av bristande språkkunskaper, som gör att alla inte har samma möjlighet att delta i dialog, och därigenom påverka genom att ge uttryck för sina uppfattningar. Trots hjälp med tolkning och liknande är det svårt att inom en förening med begränsade resurser erbjuda alla samma möjligheter till kommunikation. Föreningen avviker också från Transversial politics då man inom föreningen försöker bibehålla sämja genom konstruerandet av en kollektiv identitet där vissa subjektiva erfarenheter lyfts fram medan andra tonas ner (se avsnitt 5.1). Denna strategi innebär att olikheter förbises vilket inte överensstämmer med den transversiella modellen som betonar vikten av en öppen dialog.

I enlighet med tidigare forskning²⁸ visar min undersökning på att kvinnoföreningar bildas som ett svar på de strukturella förhållandena som finns i samhället. Invandrade kvinnor organiserar sig pga. deras gemensamma erfarenhet av socialt utanförskap, som är en följd av strukturell diskriminering bl.a. pga. av kön och etnicitet.

Kvinnorna inom rörelsen förenas även av en gemensam vision om ökad delaktighet i samhället. Genom sitt deltagande i rörelsen agerar de för att förändra sin sociala situation av utanförskap. Agerandet inriktar sig i stort på att öka kvinnornas delaktighet i samhället genom att komma tillrätta med de sociala ojämlikheter som ger upphov till att invandrade kvinnors behov inte blir sedda och tillgodosedda.

Då kvinnorna pga. varierande etnicitet, klass, ålder, etc. har olika behov och förutsättningar, förekommer det en pluralism av agerande inom rörelsen som på olika plan syftar till att komma tillrätta med de strukturella ojämlikheter som kvinnorna erfar. Inom rörelsen stärker kvinnorna sig själva och varandra på olika sätt beroende på individuella förutsättningar och behov som påverkas intersektionellt av genus, etnicitet, religion, klass, ålder, subjektiva erfarenhet, etc.

Mer specifikt för denna rörelse är att man arbetar för att komma tillrätta med ojämlika genusförhållanden som hindrar kvinnan från ökad delaktighet i samhället. På ett grundläggande plan bidrar det sociala stödet som kvinnorna inom en förening kan ge varandra till att de blir stärkta på ett mer personligt plan, och medlemskapet i en större gemenskap som en förening innebär i sig ett utökat socialt kontaktnät.

Inom rörelsen har man även aktiviteter som syftar till att skapa kontaktytor, eller bryta segregeringen mellan medlemmarna i föreningen och majoritetssamhället. Dels syftar man till att förbättra kvinnornas förutsättningar i samhället genom att anordna utbildningar och föreläsningar med representanter från myndigheter och liknande, då förutsättningen för att kunna ta tillvara på sina

²⁷ I anknytning till SOU 2004: 59 om kvinnors organisering i Sverige gjordes en undersökning om en kvinnoorganisation bildad utifrån etnisk grund.

²⁸ Se Ålund och Reichel (2005)

rättigheter och skyldigheter som samhällsmedborgare är att man känner till dessa. Föreningen agerar också för att motverka den etniska diskrimineringen från majoritetssamhällets sida. Genom det kollektiva handlandet inom rörelsen konstruerar invandrade kvinnor en starkare mer positiv kollektiv identitet, än den dominerande föreställningen som finns om gruppen i samhället. Denna kollektiva identitet som visas upp genom föreningens utåtriktade verksamheter trotsar och utmanar majoritetssamhällets fördomsfulla föreställningar om invandrade kvinnor. Genom konstruerandet av en inkluderande kollektiv identitet, tolkar jag det som att kvinnorörelsen kan utgöra en länk, eller ett medium i kontakten mellan individer från olika sociala grupper, vilket på sikt kan leda till att de sociala gränsdragningarna bryts ner och förutsättningarna för diskrimineringen försvinner.

Avslutningsvis vill jag utifrån min undersökning framhålla kvinnoföreningars roll i integrationsprocesser. Konstruerandet av en inkluderande kollektiv identitet innebär dels möjligheter att bryta segregeringen mellan olika grupper i samhället, och dels möjligheter för den enskilda kvinnan att blir starkare i sin identitet. Dessa kvinnoföreningar ger invandrade kvinnor en röst och en arena för organisering och deltagande, vilket i sin tur kan främja spridandet av demokratiska ideal i samhället. En social rörelse som utövar något som kan liknas vid Transversial Politics, kan på så vis utgöra en viktig plats och källa för demokrati (jmf Eschle 2001: 219).

Kvinnoföreningarnas bidrag för den enskilde individen, och på sikt samhället i stort anser jag talar för att föreningarna borde få större stöd och uppmärksamhet av myndigheterna, som skulle kunna skapa bättre förutsättningar för organisering och deltagande.

7 Referenser

- Bergström, Göran – Boréus, Kristina, 2000. *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Studentlitteratur: Lund.
- Brah, Avtar, 1996. *Cartographies of Diaspora*. Taylor and Frances Books: London.
- de los Reyes, Paulina – Mulinari, Diana, 2004. *Intersektionalitet*. Liber: Malmö.
- de los Reyes, Paulina, ”Intersektionalitet, makt och strukturell diskriminering”, i *Bortom vi och dem*. SOU 2005:41, Stockholm.
- de los Reyes, Paulina – Molina, Irene, 2002. Kalla mörkrets natt! Kön, klass och ras/ethnicitet i det postkoloniala Sverige” i de los Reyes, Paulina – Molina Irene – Mulinari, Diana (red.) *Maktens (o)lika förklädnader kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Bokförlaget Atlas: Stockholm.
- de los Reyes, Paulina – Molina, Irene - Mulinari, Diana, 2002. ”Introduktion – Maktens (o)lika förklädnader” i *Maktens (o)lika förklädnader kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Bokförlaget Atlas: Stockholm.
- Devine, Fiona, *Qualitative Methods* i Marsh, David – Stoker, Gerry, 2002. *Theory and Methods in Political Science*. Palgrave Macmillian: Hampshire.
- Eschle, Catherine 2001. *Global Democracy, Social movements and Feminism*. Westview Press: Oxford.
- Finnemore, Martha – Sikkink, Kathryn, 2001. “Taking Stock: The Constructivist Research Program in International Relations and Comparative Politics”, *Annual Review Political Science*, 2001. 4:391–416 <http://www.elin.se> 060410.
- Integrationsverket 2005. *Sammanfattning och agenda för integration och mångfald. Rapport Integration*. <http://www.integrationsverket.se> 060520.
- Melucci, Alberto 1991. *Nomader i nuet: Sociala rörelser och individuella behov i dagens samhälle*. Daidalos: Göteborg.
- Petersson, Bo, 2003. *Intervjubaserade studier av kollektiva identiteter* s.35-52 i Petersson, Bo & Robertson, Alexa (red). *Identitetsstudier i praktiken*. Liber: Malmö.
- Saber, Mehri, 2006. *Bakgrund*.
- SOU 2004:59, *Kvinnors organisering*. Utredningen statligt stöd för kvinnors organisering. Stockholm.
- SOU 2005:56, *Det blågula glastaket - Strukturell diskriminering i Sverige. Utredningen om strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet*. Stockholm.
- Sudbury, Julia, 2001. “(Re)constructing multiracial blackness: women’s activism, difference and collective identity”, *Ethnic and Racial studies* vol. 24 no. 1 s. 29-49 <http://www.elin.se> 060420.

- Tilly, Charles, 2002, *Stories Identities and Political change*. Rowman & Littlefield Publishers: New York.
- Thörn, Håkan, 2002. *Globaliseringens dimensioner: Nationalstat, världssamhälle och sociala rörelser*. Atlas bokförlag: Stockholm.
- Thörn Håkan, 1997 *Modernitet, sociologi och sociala rörelser*. Sociologiska institutionen Göteborgs universitet: Göteborg.
- Whittier, Nancy, *Meaning and structure in social movements*, i Meyer, David S (red.) 2002. *Social Movements: Identity and the State*. Oxford University Press: New York.
- Ålund, Alexandra – Reichel, Isak, 2005. ”Medborgerlig agens för social inkludering” ingår som kapitel sju i ”Demokrati på svenska? *Om strukturell diskriminering och politiskt deltagande*. SOU 2005:112. Stockholm.
- Yuval-Davis Nira, 1997. *Gender and Nation*. Sage publication: UK.
- Young, Iris Marion, 2000. *Inclusion and Democracy*. Oxford University Press: Oxford.

Tidningsartikel:

Ohlin, Pontus ”Man känner sig kränkt”. *Vår Bostad* 2005-05-09.

Internetkälla:

Malmö stadsförvaltning 2005. <http://www.malmo.se/stadsdelar/rosengard/060520>.

Bilaga 1

Intervjufrågor till föreningsmedlemmar:

- Hur skulle du beskriva föreningen?
- Vad är föreningens huvudsakliga syfte?
- Vad fick dig att gå med i föreningen? Kände du många inom föreningen innan du själv blev medlem?
- Vad brukar ni göra när ni träffas? Hur ofta går du dit?
- Kan du berätta lite om dem andra som är med i föreningen? Har ni mycket gemensamt?
- Upplever du att sammanhållningen är stark inom föreningen?
- Får vem som helst vara med, även män?
- Tycker du att det är viktigt att det bara är kvinnor med i föreningen?
- Är det lätt att komma överens inom föreningen? Har det någon gång uppstått konflikter mellan er? Hur löste ni det?
- Kan det inte ibland vara svårt att förstå varandra och kommer överens, med tanke på att ni har olika bakgrunder och pratar olika språk?
- Upplever du att du kan vara med och påverka vad ni gör inom föreningen?
- Tycker du att det är viktigt att alla får vara med och bestämma?
- Med tanke på att ni pratar olika språk, undrar jag om du tycker att alla har samma möjlighet att komma till tals?
- Anser du att det finns någon grupp som har fördelar språkligt sett ex.? Finns det någon språkgrupp som utgör en majoritet?
- Hur förs diskussioner inom föreningen? Finns det några regler för hur ordet fördelas eller principer för beslutsordning etc.?
- Brukar du prata mycket med kvinnor som inte kan ditt språk?
- Fungerar det bra med tolkning i föreningen?
- Finns det något du skulle vilja ändra på i föreningen gällande inflytande och möjligheter att påverka?
- Står föreningen för några särskilda värden, vad symboliserar föreningen för dig?
- Samarbetar er förening med andra föreningar?
- Har ni mycket gemensamt med andra kvinnoföreningar?

- Hur anser du att er förening bemöts av andra föreningar? Hur blir er förening bemött av andra i bostadsområdet? Hur tror du att andra upplever er förening? (Familj, samhälle vänner, andra i bostadsområdet) Hur blir er förening bemött av politiker och media?
- Trivs du bättre i Rosengård sedan du gick med i föreningen?
- Har föreningen påverkat dig på något sätt personligen? Har du lärt dig nya saker?
- Vad gillar du mest med föreningen?
- Vad tror du om föreningens framtid?
- Har inga fler frågor, vill du ta upp något mer?

Intervjufrågor till styrelsemedlemmar:

- Hur skulle du beskriva föreningen?
- Vad är föreningens huvudsakliga syfte?
- Var det något särskilt som ledde fram till att föreningen startades? Hur kommer det sig att föreningen startades vid den tidpunkten?
- Vem är medlem och vilken bakgrund har de olika medlemmar?
- Hur har föreningen värvat sina medlemmar? (utbildning, kurs, sociala nätverk)
- Får även män vara med i föreningen?
- Upplever du att kvinnorna har mycket gemensamt? Upplever du att sammanhållningen är stark inom föreningen?
- Vilken betydelse tror du att det har att bara kvinnor är med i föreningen?
- Vad fyller föreningen för funktion för individen?
- Vad fyller föreningen för funktion i, eller för samhället?
- Varför tror du att det mest är muslimska kvinnor med i föreningen? Är religionen något som förenar kvinnorna?
- Vilka är de som är mest aktiva inom föreningen? Har de något gemensamt?
- Har det förekommit konflikter i föreningen?
- Vad har dessa konflikter handlat om?
- Hur hanterar föreningen detta?
- Har ditt ordförandeskap i föreningen lärt dig något kring konflikthantering?
- Tycker du att alla medlemmar kommer till tals i föreningen? Är det något du medvetet försöker eftersträva? Finns det en hierarki bland medlemmar?
- Arbetar föreningen på något sätt för att alla ska bli delaktiga?
- Med tanke på att kvinnorna pratar olika språk tror du att alla kan komma till tals på samma sätt? Finns det någon språkgrupp som utgör en majoritet? Tycker du att det fungerar bra med tolkning i föreningen?

- Hur förs diskussioner? Finns det några regler eller principer för beslutsordning eller hur ordet fördelas etc.?
- Står föreningen för särskilda värden? Tror du att alla är medvetna och överens om detta?
- Hur anser du att er förening bemöts av andra föreningar? Hur blir er förening bemött av andra i bostadsområdet? Hur tror du att andra upplever er förening? (Familj, samhälle vänner, andra i bostadsområdet) Hur blir er förening bemött av politiker och media?
- Samarbetar ni med andra föreningar, eller med politiker?
- Vad tycker du om andra kvinnoföreningar? Har ni mycket gemensamt med andra kvinnoföreningar?
- Anser ni att ni har fått tillräckligt stöd för er verksamhet från politiskt håll eller från er närmiljö?
- Har föreningen varit med om några särskilda framgångar? Hur gick det till? Motgångar? Hur hanteras detta?
- Anser du att föreningen har påverkat Rosengård på något sätt?
- Vad tror du om föreningens framtid?
- Har inga fler frågor, vill du ta upp något mer?

Bilaga 2

STADGAR

Herrgårds Kvinnoförening

§1. Föreningens verksamhetsgrenar är:
samhällsfrågor, kultur, konst och hälsa

Föreningens ändamål är att:

- bevaka den gamla kulturen och dess utveckling i Sverige.
- sprida kunskap om, och information av det svenska samhället och den svenska kulturen.
- stödja barn och ungdomar rättigheter enligt Unicef konventionen.
- arbeta för att främja integrationen i samhället.
- Stödja kvinnors rättigheter i svensksamhälle och arbeta mot hedersmord och kvinnlig köns typning.

Föreningens aktiviteter enligt ovannämnda mål omfattar alla kategorier av medlemmar, d v s barn, ungdomar, kvinnor, män och äldre.

§2. Medlemskap

Varje enskild person oavsett nationalitet eller etniskt ursprung får bli medlem i HKF genom att:

- 1- godkänna föreningens stadgar
- 2- betala medlemsavgift

§3. Styrelsen

Styrelsen väljs på årsmötet och består av 3 (tre) ordinarie ledamöter och 1 (ett) suppleanter. Den har till uppgift att på basis av stadgarn leda och ansvara för föreningens verksamhet.

- Ordföranden, sekreteraren och kassören väljs på styrelsens första sammanträde efter årsmötet.
- Styrelsen skall ha sammanträde minst en gång per varannan månad, dock *minst* 6 gånger per kalenderår.
- Beslut inom styrelsen fattas genom röstning och med majoritetsprincipen.
- Styrelsemöte förklaras giltigt när majoriteten av de ordinarie ledamöterna är närvarande vid tillfället.
- Styrelsen ska tillsätta sitt administrativnämndens ordförande vid sitt första mötet.
- Administrativnämndens ordförande väljer ut sina medarbetare med samtycke av styrelsen.

Anmärkning 1: Kravet på ett godkänt styrelsemöte är att antingen ordförande eller viceordförande är närvarande vid mötet.

Anmärkning 2: Administrativnämndens ordförande ska vara närvarande vid alla styrelsemöten, dock är dennes närvaro *ej* ett krav för godkänt styrelsemöte.

Föreningens aktiviteter ska förberedas och ledas av administrativnämndens ordförande med styrelsens godkännande.

§4. Ekonomi

Föreningens medlemmar betalar den av styrelsen fastställa medlemsavgiften. Styrelsen ska verka för att få även medlemmarnas frivilliga ekonomiska stöd till föreningen.

- Ekonomiska dokument samt utbetalningar från föreningens konton kräver namnteckningar av kassören och administrativnämndens ordförande
- Protokoll av dessa dokument och utbetalningar skall vara underskriven av föreningens ordförande.

§ 5. Årskonferens

Herrgårds kvinnoföreningen är sin Årskonferens i april varje år.

Skriftlig kallelsen till årsmötet ska vara medlemmarna tillhanda senaste två veckor före årsmötets datum. Årskonferensen behandlar styrelsens förslag för den kommande mandatperioden.

På Årskonferensen ska medlemmarna diskutera och fatta beslut om följande punkter:

- styrelsen rapport
 - ansvarsfrihet för gamla styrelsen
 - val av nya styrelseledamöter, suppleanter och revisorer
 - föreningens riktlinje och styrelsens arbetsuppdrag
 - inkomna motioner
 - övriga frågor
- a. Extraordinarie konferens utlyses på begäran av minst 2/3 av föreningsmedlemmar eller majoriteten av styrelsemedlemmar.
 - b. Medlemmarna ska erhålla information (via lokalradio och andra tillgängliga informationskanaler) om den extraordinarie konferensens datum senast en vecka före konferensdagen.
 - c. Konferensen/årsmötet blir beslutande endast när minst 2/3 av medlemmarna är närvarande vid första kallelsen.
 - d. Vid andra tillfället blir konferensen beslutande om minst 1/3 av medlemmarna är närvarande.
 - e. På tredje tillfället finns det inget krav på *antal närvarandemedlemmar* för att konferensen ska vara beslutande. Mötet är beslutande oavsett hur många medlemmar är närvarande.

§6. Uteslutning av medlem

Styrelsen har rätt att *under mandat perioden* utesluta medlem som avsiktligt försöker skada föreningen eller motverkar föreningens stadgade ändamål.

- Beslut om utslutning av medlem fattas vid medlemmöte och/eller årsmöte och med 2/3 av rösterna.

§7. Medlemsmöten

Styrelsen ansvarar för att allmänna medlemsmöten anordnas.

- Medlemsmöten ska anordnas minst 2 (två) gånger per verksamhetsår.

§8. Verksamhetsår, finansår och revision

- Perioden mellan två ordinarie Årskonferens räknas som föreningens verksamhetsår.
- Perioden 1 januari till 31 december varje år räknas som finansår.
- Föreningens revisorer ansvarar för att under verksamhetsåret följa upp styrelsens arbete och lämna en rapport till Årskonferensen/årsmötet. Denna rapport ska bl. a. innehålla revisorers granskning av styrelsens arbete under det gångna finansåret.
- Revisorer ska lämna en kopia av sin rapport till styrelsen senast en vecka före Årskonferensen datum.

§9. Stadgeändringar

- Varje ändring i föreningens stadgar kan endast ske på ordinarie Årskonferens och med 2/3 av rösterna.

§10. Upplösning

- Beslut om föreningens upplösning kan fattas av två på varandra följande konferens med minst tre månaders mellanrum. 2/3 av rösterna krävs för ett upplösningsbeslut.
- Vid upplösning kan den beslutande konferensen avgöra hur föreningens tillgångar ska användas.

§11. Självständighet

- Herrgårds kvinnoföreningen som har sitt säte i Malmö är grundade på demokratiska principer. HKF är en politisk och religiöst obunden sammanslutning.

§12. Anpassningsregel

- Styrelsen äger rätt att komplettera föreningens stadgar med paragrafer/anmärkningar som har som avsikt att justera föreningens verksamheter enligt Sveriges lagstiftning och förordningar.